

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt --
Fél évre . . . . . 4 » --
Negyedévre . . . . . 2 » --
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Még egyszer a xanteni verdict. Dr. Klein Mórtól. — Modus vivendi. Dr. Enyédi Mátyástól. — Iskolai értesítők, — Buschoff-gyűjtések. — Öt beszéd — Az erősek Bernstein A. elbeszélése. — Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. július 24.) 5652. Tamuz hó (29 napos). 29-ike.

Hétfő Ab hó (30 napos) 1-je. Ros-Chódes. (A 9. gyásznapi elseje.) Kedd 2-ika. Szerda 3-ika. Csütörtök 4-ike. Péntek 5-ike. Szombat 6-ika. Sabosz-Chazón. Hetiszidra: Devorim. Haftorah: Jezsaiás 1. fejezete.

Még egyszer a xanteni verdict.

Az esküdtszék ítéletét kimondotta: Buschoff nem vétkes. A vádlott zsidó fölmentetett. Némi kibővítéssel az ítélet emigy hangzik: A németországi zsidóságról nem tűnt ki, hogy keresztény vérrrel szolgálja istenét, mert az a gyógytanhallgató, a ki apjának besugta, hogy a zsidó húsvéti ünnepnek a vér adja meg a jellegét, nem ismertetett el az esküdtek által in theologicis oly nagy tekintélynek, hogy Nöldeckének, a keleti nyelvek nagy mesterének a »Vatersöhnen» előtt háttérbe kellett volna szorulnia.

Xantenben tehát a németországi zsidóság is fölmentetett, valamint Tiszaeszláron a magyar zsidók, Galicziában a lengyel zsidók a vérvád alól fölmentettek. De ki mond felmentő ítéletet a vádlók felett? Gondoskodnak-e ott, a világraszóló eset színhelyén róla, hogy a gyilkos nyomát üssék, hogy rájőjjenek a gyilkosság értelmi szerzőire, annak titkos rugóira, annak aljas céljaira; gondoskodtak-e Németországon arról, hogy a tragikomédia, melyben a művelt Germániának egyetemében is kijutott a dicsőségéből, ne ismétlődjék?

Buschoff nem vétkes, arról meggyőződött

a bűnper lefolyását visszafojtott lélekzettel követő nagy világ, de hát ki oltotta ki a szegény xanteni fiu életét? Miért nem keresik a tettest? Midőn Magyarországon néhány évvel ezelőtt a virágát élő antisemitismus nagy és gonosz gyermekei számára megnyiták a nyiregyházi Hök-köm színház kapui, és a színre került dráma vigjátéki kimenettel végződött, akkor »jó» barátaink nekünk azt tanácsolták, sose keressük az igazságot, elégedjünk meg azzal, hogy a nyomorult foglyok épkezláb kerültek ki a fogságból, fojtsuk el az igazság hangját, hogy be ne törjék fejünket a zamatos magyar szóbeszéd értelmében; és mert a jó tanácsot elfogadtuk, követtük, szárnyakat kapott az osztrák antisemitismus, és a reichsrathban olympusi szemtelenséggel merészkedtek egy Paltai és társai a tiszaeszlári esetre, mint argumentum ad hominem-re hivatkozni. Féltő, hogy németországi hitrokonaink hasonló tapasztalokat szereznek majd, ha idejekorán nem látnak utána, hogy a teljes igazság napfényre jöjjön, hogy erős kézzel nyuljanak a zavarosban halászok darázsfészkébe, és a vérvád ördögös ráfogásának egyszer mindenkorra állják útját.

A jövőre nézve kevés biztonságot nyújt

Gammersbach védő ügyvéd szívbőlfakadó meggyőződése: »A dajkamese oly bolondos, hogy röviden elsiklik rajta az ember, ha nem tudja, hogy az a tudatlan tömeg fejében még mindig kísért és politikai pártcélokra ápollatik. Ha nekünk keresztényeknek azt hánynák szemünkre, hogy más hitűek vére kell nekünk, és ezért gyilkosságot kell elkövetnünk, akkor azt válaszolnók: A mi törvényeinkben, a tiz parancsolatban az van megírva: »Ne ölj!« Evvel tulajdonképen az egész vád megsemmisül. De nem szabad elfelejtenünk, hogy mi keresztények a tiz parancsolatot csak 1900 év óta tudjuk a mienknek, míg a zsidók a tiz parancsolatot már 3000 esztendő óta bírják. Hozzájön még az is, hogy a zsidóknak tiltva van a vér élvezése. Jellemző, hogy Chinában és Madagascarban az ottani lakosok részéről a keresztények ellenében ugyan az a vád emeltetett és a keresztények üldözésére okot szolgáltatott. És mielőtt a kereszténység diadalutját vette, mielőtt uralkodó vallássá lett — ugyanazt a dajkamesét a rómaiak költötték és számtalan keresztény ez okból üldözés tárgya lett.«

Szép szavak ezek mind és számtalanszor lettek már azok elmondva, de azokkal rajtunk édes kevés van segítve, oda kell törekedni, hogy a talmudbeli nemes érzelmű asszony szava váljék be: »Hát az lett-e megírva, hogy tűnjenek el a vétkesek, és a gonoszok nem lesznek többé? Nem úgy ám! hanem így: tűnjenek el a gonosz lettek és a gonoszok is megszűnnek létezni.«

Azon kell lennünk, hogy azt a dajkamesét irtsuk ki gyökerestől, hogy a rituális gyilkossággal való vádolás büntényé declaráltassék, akkor a zsidóság nem szorul Gammersbach ép oly lélekemelő mint a szégyenpirt az arcokba hajtó védő szavaira. Ha törvényt alkothatunk a vadorzók ellen és a vizjog dolgában, hassunk oda, hogy alkossanak törvényt az emberi méltóság védelmére.

Budapest, július 21.

Dr Klein Mór.
nagybecskereki főrabbi

Modus vivendi.

Kolozsvár, július hó.

»Azért pusztult el Jeruzsálem, mivel a pártok nem okultak egymás révén; miként a birkák háttal fordulnak egymás felé, úgy álltak ők, földre szegzett tekintettel — és nem világosították fel egymást.« Sabbath 119 b.

A régieknek e naiv, de felette találó képe még egyébre is jó, mint egy »három hétbeli« elmélkedés alapigéjének: nálánál mi sem képebb élesebb világításba helyezni azt a félszeg viszonyt, mely a hazai zsidóság két nagy valláspártja között immár két évtizede fennáll, úgy maguknak a pártoknak, mint a zsidóság egyetemének megmérhellen kárára. Nyíltan bevallva, már huzamosabb ideje visszatetszőleg hat reánk az a sok nagy zok-szó (hogy lehetőleg enyhe kifejezéssel éljünk), mely innen is, tulnan is mind nagyobb keserűséggel esik, mint méltatlan folyománya annak az áldatlan antagonizmusnak, mely minden közös törekvést egyenesen lehetetlenné teszen. Ébren vagyunk-e vagy álmodunk, hogy fejünkre hagyjuk nőni a műveletlenség és bárdolatlanság féktelen szenvedélyeit, hogy meghonosodni engedjük körünkben a tuskóval való harczot? Ám — adassék igaznak igazság! — a hazai orthodoxia némely körei, s különösen annak budapesti vezetősége, az utolsó időben főleg, ugyancsak rászolgáltak egy kis, keztyűs kézzel nem véghezvethető megfésültetésre; de mi következik ebből tovább? A fejük meg van mosdatva: engedjük most, hadd száradjon előbb!

Mi pedig gondolkozzunk valamely mód felett, hogyan lehetne az olyan kérdésekben, melyek a hazai zsidóság összeségét érintik, az orthodoxokkal egyöntetű eljárást lehetővé tenni. Példáért nem kell messze mennünk: itt van a receptió még mindig napirenden levő kérdése. Ne huzakodjék elé senki azzal, hogy a receptiót meg lehessen csinálni az orthodoxok kilátásba helyezett ellenakciója ellenére. Ha igaz volna is — a mi pedig a reávaró példátlanul nagy munkahalmazra való tekintettel nem valószínű — hogy a képviselőház az ősszel törvénybe igtalja a receptiót: a főmagasságu és nagyméltóságu főrendek, kik egyebet sem várnak, mint hogy legbensőbb szívük-indulatjához ké-

pest a velök egy követ fuvó orthodoxok előálljanak ellenkérvényükkel s így okkal-móddal elfogadható szín-alapot nyujtsanak a javaslat elbuktatására. — De még ha passiv magatartásra szoritkoznak is »görbehitü« atyánkfiai, miért botorkáljanak ök éj sötétében, mikor fejük felett tűz a világosság napja? miért ne tudják ök, mi jó nekik s az összeségnek, miért ne járuljanak aktiv hozzátevással ök is a közösség nagy feladatának megoldásához?

És itt elérkeztünk a kérdés magvához: orthodox testvéreink kulturális állapota az. Nem kétlem ugyan, hogy az »urak« oda-fenn a központban és egyéb orthodox metropolisokban birnak hozzávetőleges fogalommal a receptió mibenvoltáról, fontosságáról és szükségességéről; de így van-e ez a vidéki »csallósok« zömével is? Ezeket mint sok egyébről, úgy erről a kérdésről is előbb fel kellene világosítani; de nem szenved kétséget, hogy ezt a nagy feladatot nem a szenvedély szülte izgalommal, hanem nyugodt megfontolás és előre jól kiszámított terv alapján lehet csak megoldani. És ezzel a nagy akcióval szemben elveszti a receptió kérdése a maga jelentőségét; nem is egy bizonyos kérdés szempontjából, hanem ideálisabb álláspontból kiindulva, kell megkísérelnünk azt a nagy munkát, mely hivatalva legyen, a hazai orthodoxia műveltségi fokát, modern színvonalra emelni. Egy művelt orthodoxiát nem fog lehetni többé járószalagon vezetni, mint nyitott szemü vakot, hogy saját kezével vesse el magától az áldást, mely szinte ölébe akar hullani. Egy művelt orthodoxia képes lesz megítélni, mi érinti az összeség érdekeivel együtt saját érdekeit is s mi nem; hol bocsátkozhatik szövetségbe a zsidóság többségével saját létfeltételeinek veszélyeztetése nélkül s hol nem. Pedig mihamar nem lehet szükségünk ilyen ideális orthodoxiára: itt vannak — a szervezéstől s autonomiánk becikkelyezésétől eltekintve — a vallásoktatás, a szegények és hitközségi hivatalnokok (méltán áll egymás mellett a kettő!) ügyei és egyéb kérdések, melyek mind a közelebbi, vagy távolabbi jövőben várják országos

alapon való megoldásukat — ha ugyan az e téreken fennálló ázsiai állapotoknak egyszer már véget akarunk vetni, vagy legalább — ilyen végetvetésre gondolni. Mind ezeket az érdekes célokat egy vak orthodoxiával szemben soha, csakis egy modern műveltségű konzervatív elemmel egyetértve lesz lehetséges elérni.

Ráutalván röviden a hazai orthodoxia modern szervezésének szükségére a maguk s az összeség érdekében, a következőkben még csak azon — akarom hinni: csekély számú — gyöngébbek kedvéért, a kik netalán az ilyen mivelítő munka szükségességét nem látják fennforogni, néhány vonással illusztrálni kívánom orthodoxiánk kulturális állapotát. És mivelhogy számosan lehetnek olyanok, kik a fennemlített, túlnyomóan a felekezeti politika körébe tartozó kérdéseket a számos intő példa ellenére is az orthodoxoktól függetlenül megoldhatóknak vélik, hadd utaljunk itt reá ama társadalmi törekvéseinkre is, melyeknek részleges megvalósítását a mi — bár tekintélyesebb — frakciónk részéről is lehetőnek senki sem tarthatja.

A politikai egyenjogusításnál ugyanis nem kevésbé fontos és szükséges, bár határozottan nehezebb feladatunk leszen a társadalmi egyenjogusításunk kivívása. Ki ne érezné közülünk fájdalmasan a hátráltatást, melyet jogai, kívánságai, reményei szenvednek csak azért, mert zsidó? És melyikünk nem érezné még sokkal fájdalmasabban azt a név nélküli semmit, mely »sárga folt«-ként megbélyegez bennünket még ott is, hol mit sem kívánunk: ki ne érezné azt a bizalmatlanságot, elfajultságot, lenézést, melylyel a társadalom bennünket fogad, lépünk bár fel, nem mint követelők, de mint adományozók! A társadalom még mindig nem ismer el bennünket egyenrangúknak, mert nem vagyunk egyenlők, és részben igaza is van. Nem ugyan a hazaszeretet, a humánitás, a kultureszme tekintetében, mert ezeknek az ideáloknek nincsenek e hazában lelkesebb apostolai nálunknál: de bizonyos külsőségekben, melyek bár magukban véve jelentéktelenek, de épen azért, mivel külsőségek,

jobban szembe tűnnek. És ne feledjük, hogy nekünk zsidóknak nem elég olyan lökéleteseknek lennünk, mint a milyenek netalán a többiek. Mi akkor vagyunk csak elég jók, ha a legjobbak vagyunk.

A keresztény társadalom az »ó- és uj-hitű« zsidók közötti különbséget előszeretettel és nyomatékosan szokta hangsúlyozni, de csakis dogmatikai és soha nem faji szempontból. Sokan nagyon jól tudják, hogy az az ugynevezett dogmatikus különbség is nem egyéb merő fikciónál, de azért bizonyos kárörvendő csökönységgel ragaszkodnak ehhez a hazugsághoz; hanem hogy »ó- és uj-hitűek« ne volnának egyaránt zsidók, az eszébe sem jut senkinek. Értelhető már most, hogy ítéletük a zsidókról mindazzal együtt, mire ez ítéletüket alapítják, tökéletesen egy és hogy orthodox testvéreink »bűneiért« egyformán meg kell szenvednünk nekünk is. Ha az orthodox templomokban német-zsidó jargonban prédikálnak, úgy szemrehányás ez nekünk is (a lutheránusoknak szabad németül vagy lótul prédikálniok, mert ők keresztények). Ha a t . . . ai főlisztelendő főkollega a koronázási jubileum alkalmából német beszédet mond és egyéb tapintatlanságokat követ el, a mikből eredőleg a kolozsvári napilapokban nagy herce-hurcza támad, úgy érintve van nem csupán az illető hitközség, hanem a hazai zsidóság egyeteme is stb. Az orthodoxiának ezen és hasonló »bűnei,« melyeket itt felsorolni nem kívánok, egyaránt kizárólagosan hiányos műveltségükből erednek. Mert ha a fentisztelt »főkollega« ur azért beszélt németül, mert nem tud magyarul, úgy ez műveltségi hiány.

Ha pedig azért beszélt németül, ámbár tud magyarul, mivel kötelező erejűnek ismeri el a hirhedett »chérem«-et, mely a nem-jargon nyelvnek templomi használatára kimondva lön, úgy ez még nagyobb műveltségi hiány, olyan állapot, a hol, Danteval szólva, »elnémult a világosság.« Be fogjuk ezek után látni mindnyájan, hogy társadalmi egyenjogusításunk nem következhetik be mindaddig, míg a társadalom belekapaszkodhatik az orthodoxok kisebb-nagyobb bottlásiba és tapintatlanságaiba, melyek vallásos ér-

zésből soha, csakis a műveltség hiányából származnak!

Ha pedig — miként láttuk — úgy a felekezeti politika szempontjai, mint társadalmi tekintetek egyaránt követelik az egyöntetű eljárást a hazai zsidóság összesége részéről, a legnagyobb mértékben kárhozzátandó bűn volna, a mi részünkről meg nem ragadni és ki nem fejleszteni azt az eszközt, melylyel amaz egyöntetűséget minden kétségen felül létre lehetne hozni és a mely ha nem tévedek nagyot — nekünk, Istennek hála, rendelkezésünkre is áll: a műveltségi tényező. »Nem pusztult volna el Jeruzsálem, ha a pártok oktatták volna egymást.« Az orthodoxiának a modern műveltség színvonalára emelése: ez lesz egyuttal a sokat keresett modus vivendi, mely a már-már tartóhatatlanná vált állapotoknak a két párt egymáshoz való viszonyában véget fog vetni. Réánk hárul a felelősség a hazai orthodoxia csekély kulturális fejlettségeért. Hogy mennyire vagyunk tudatában ennek a felelősségnek, erről egy más alkalommal.

Kolozsvárott.

Dr. Enyedi Mátyás

Iskolai értesítők.

(Folytatás.)

7. „A pécsi hitközségi népiskola és hittani intézmények értesítője“, már mint cziméből is kitetszik, nem éri be avval a szűk kerettel, mint jórészt a többi jelentős, hanem, igen helyesen, tájékoztat a hitközség területén növekvő e g é s z ifjuság vallásos neveléséről. Nem éri be pusztán a felekezeti iskola vallásos működésének ismertetésével, hanem, aminek elmulasztása vallásoktatásunk nem egy hibájának lehet az oka; beszámol a többi, minden rendű és rangú iskola zsidó vallástanításáról. — A követésre méltó és ajánlatos jelentés adatait, melyeket K l i n g e n b e r g J. népiskolai igazgató állított össze, a következőkben ismertetjük: A 4—4 osztályu hitk. fiu és leányiskolába mindössze 404 tanuló (24-gyel több mint tavaly) iratkozott be, ezek közül tandíjat csak 226 fizetett, 121 pusztán a beiratási díj terheit viselte és egészen díjtalan oktatásban 50 részesült. A hitközség ezenfelül a szegényebbeket tanácskönyvekkel támogatta, télruhákkal a fiukat a hitközség és egyesek, a leányokat az izr. nőegylet segélyezték. Az ösztöndíjak száma is aránylag elég szép volt, még pedig közülük 4 hittani tantárgyakban tett előmenetelért. Elemi iskolán kívül a hitközség 390 tanuló vallásoktatásá-
ról

is gondoskodott. Volt köztük realista 158, gymnazista 16, polgári leányiskolába járó 84, 4 különféle népiskola növendéke 46, alsó keresk. iskolát látogató 43, ipariskolás 21, szerzetbeli iskolába járó és magánnevelő-intézetbeli együttvéve 22. — A hitközségi népiskolára vonatkozó rész ismerteti az iskolaszék működését, ami szintén jó gondolat, mert a publikált tevékenység kritika tárgyát képezheti és okulásul szolgálhat — másoknak. is. Szombat és ünnepnapokon az egész város népiskolai tanulói részére az izr. iskola disztermében istentiszteletet rendeztek, a középiskolai ifjúság pedig minden szombaton minchára gyült össze a zsinagógában. A vallásos érület ilyen ápolása mellett a hazafias eszmék terjesztésére fölhasználták a kínálkozó alkalmakat és Széchenyi születésének 100-ik fordulóján, valamint a koronázási jubileum alkalmából iskolai ünnepeket rendeztek. Az év folyamán a népiskolát meglátogatta Suppán Vilmos, min. biztos, aki úgy nyilatkozott, hogy „meg van lepetve a tapasztalt szép eredménytől és az iskolában levő rend és tisztaságtól“. Az iskolai és tanítói könyvtár az év folyamán szépen szaporodtak. — Hittanra a népiskola 8 osztályában hetenkint 46 órát fordítottak, amiből 17 óra a fiuknál tisztán a biblia eredeti szövegének olvasására esett. A leányoknál a fősúlyt a héber olvasásra fektették, e mellett azonban bibliatörténetet, erkölcsi elbeszéléseket sőt a 4. osztályban imafordításokat is tanultak. A fiuknál legtöbb időt a bibliafordítások vettek igénybe. A hittananyag különben a következő volt: I. osztályban biblia történet, héber olvasás; II. oszt. biblia történet, héber olvasás, tájékozás az imákban, biblia Mózes I. szemelvények; III. osztály biblia Mózes II. szem., h é b é r n y e l v t a n, biblia történet, imafordítás, IV. oszt. biblia Mózes IV. és V., hébernyelvtan, bibliatörténet, ünnepek. A leányoknál a bibliafordítás és héber nyelvten kivételével az anyag ugyanaz. — A közös népiskolákban a bibliafordítás a rendelkezésre álló kevés idő folytán egészen hiányzik. Az anyag az alsó 4 osztályban héber olvasás és biblia történet, melyhez az V. VI. osztályban néhány imafordítás is járul. A középiskolák I. II. osztályában történet, imakönyvolvasás, szertartástan, a bibliából: I. oszt. „Josua“, II. oszt. „Birák könyve“ szemelvények, III. oszt. történet Izrael országának végéig, Sámuel könyve szemelvények, IV. oszt. történet a bibliatörténet végéig, királyok könyve I. II. részből szemelvények, továbbá a két utóbbiban imakönyvolvasás és hit- és erkölctan, az V. VI. osztályban történet a n. gyülekezettől misnáig, bibliából zsoltárok, a VII. VIII. osztályban történet a misnától a jelenkorig, bibliából zsoltárok, hit- és erkölctan, továbbá az V.—VIII. osztályokban is imakönyvolvasás. — A polgári leányiskolában (2—2 óra) a történetből ugyanaz, mint a középiskolákban, továbbá az I.—IV. osztályban imakönyv olvasás és a III. IV.-ben hit- és erkölctan. — Az alsófoku keresk. iskolában és ipariskolában (1—1 óra) hittan és bibliatörténet Saul kirá-

lyig és imakönyvolvasás. — A tanítótestület, melynek Grünwald Izsák elhunytával vesztesége is volt, a következő tagokkal működött: Klingenberg J. Hoch József, Kaufer Gizella, Kohn Mór. Strauszer Henrik, Sasvári Béla, Sasvári Sarolta, Weisz Gábor hitoktató, Müller Salamon énektanár és Megyeri János kertész a (IV. oszt. leányoknál). P e r l s A. dr. főrabbi a középiskolák IV. VIII. és a polgári leányiskola III. IV. osztályában tanított. Az iskolaszék G o l d b e r g e r Ignác dr. elnöklete alatt 14 taggal működött.

8. **A pozsonyi** orth. hitközség polgári és a f. kereskedelmi iskolájának értesítőjét O e s t e r r e i c h e r Miksa ig. tanár közli. Az intézetnek, mely 6 évvel ezelőtt 10 tanulóval nyílt meg, a lefolyt évben már 119 rendes és 2 magántanulója volt. A tandíj fizetése alól — úgy mondja a jelentés számadatok nélkül — a tanulók nagy része a lefolyt tanévben is egészben, vagy részben felmentetett. A tandíjmentesség pénzértéke 1500 frt volt. Az intézet 22 szegénysorsu növendékét a n u l ó t á r s a i k tankönyvekkel és írószerekkel látták el. Az ifjúsági könyvtár és a segítő egyesület könyvtára az év folyamán szépen szaporodtak. A hazafias érzelmek ápolására felhasználták Széchenyi István születésnapjának 100. évfordulóját, valamint a koronázási jubileum alkalmából rendezett iskolai ünnepélyeket is. A vallástan anyagát 3 csoportban hetenkint 10—10 órán tanítottak 1) A kezdők osztályában Mózes II. k. fordítása és fejtegetése, bibliai történet, az élet könyvéből részletek, héber nyelvten és írás; a középső osztályban Mózes III. k. részben rasi és más nyelvteni fejtegetések más szent könyvekből, zsoltárok, szabvány (דינים) szemelvények, nyelvten; 3) a felső osztályban Mózes V. k. teljes rasi és más fejtegetésekkel, Josua könyvéből, a דברים-ből szemelvények, nyelvten. A két utóbbi csoportban mint rendkívüli tárgyat a talmudot hetenkint külön 5—5 órán át tanították. — A tannyelv magyar, hogy a vallástani tárgyaknál is az-e: azt a jelentés nem említi. Feltűnőnek találjuk, hogy míg s z a kiskolában még a hittani tárgyakban is mind a 4. oszt. csak 25 az elégséges osztályzatu, addig a számtanban 53, a földrajzban 54, a magyar nyelvben 50, sőt a németben is 49-en kaptak elégséges tanjegyet. — A tanári testület tagjai: Donath Samu, Löwy Ábrahám és Nass Simon hitoktatókon felül Bátor Ármin, Bernfeld Dávid, Brandt Antal, Jellinek József, Klatt Virgil, König Hugó, Löwy József dr. Oesterreicher Miksa, Theisz János és Weisz Károly voltak. Az iskolaszék F r e y Mór elnöklete alatt működött. — A tanulók között legtöbb volt a német nyelvű 65, azután következett a magyar 43, és a tót 11 fővel. A magyar tannyelvű iskola tehát szép nemzeti missiót is végez.

9. **A kaposvári** zsidó hitközség népiskolájának értesítője in medias res kezdi az elszámolóját. Az intézet történeti részéből mit sem közöl. A tanügyi faktorok ismertetése után a tantervet, a tanulók érdemsorozatát,

néhány statisztikai adatot mutat be, majd az iskolára vonatkozó jótékonyági adatokat sorolja fel s végül némely tudnivalót közöl. Az adatokból álljanak itt a következők: A 4 v e g y e s osztályba 213 tanuló járt, akik közül a felénél több 125 tandíjmentességet élvezett (teljeset 39, részleteset 86). A szükséges tankönyvekkel 46 szegény gyermeket a község, téli ruhákkal pedig 58-at a krajczáregylet és a hitközségi alapítványok láttak el. A vallástanítás anyagát az első osztályban (5 óra) héber olvasás, bibliatörténet, a II. oszt. (10 óra) héberolvasás, imafordítás, szemelvények Mózes I. könyvéből, hálaimák magyarul, héberül, és bibliai történet, a III. oszt. (11 óra) héberolvasás tekintettel az imakönyv kezelésére, imafordítás, részletek Mózes II. könyvéből és bibliatörténet, a IV. oszt.-ban (11 óra) héber olvasás imafordítás, részletek Mózes V. könyvéből, héber nyelvtan, bibliatörténet, ünnepek ismertetése, szertartástan képezték. Az anyag sokoldalú, de tervszerűen és jól beosztott. A tantestület H e r z o g Manó dr. főrabbi igazgatósága mellett a következő tagokkal végezte feladatát: Fischer Hermann, Sugár Mór, Serényi Mór, Gömöri Ármin és Kardosné Löwy Julia, kikhez 2 helyettes tanító is járult. Az iskolaszék elnöke H e l i s c h a u e r József volt, a tagok száma 13.

10. A **topolyai** izr. népiskola értesítőjét D e u t s c h Zsigmond iskolaszéki jegyző állította össze, aki „a vallásoktatás és receptió” czímen bevezetőül egy kiselmefuttatást közöl. A vallásoktatásnak és a receptiónak édes kevés köze van ugyan egymáshoz, az azonban tagadhatlan, hogy a szervezkedés kérdésével — mint maga a szerző is állítja — összefügg s ennél fogva az egységes tanterv rég vajudó kérdésének megoldása csakugyan várható a szervezkedéstől, amint ezt az új községkerületek jobbra hangsúlyozták is. Az iskolára vonatkozó adatokból álljanak itt a következők: Beiratkozott 141 növendék, köztük 7 keresztény, kimaradt 22, ami elég tekintélyes szám. Az iskolai növendékek közül tankönyv segélyben 23, téli ruházatban 9 és jutalomban 68 részesült. A növendékek vallásos és hazafias érzelmeinek fejlesztésére kellő gondot fordítottak, sőt az ifjúsági istentisztelet eredményesebbé tételére ezentúl a tóraolvasást és erkölcsstanító beszédeket is alkalmazni fogják. Az egészségi állapot nem volt ugyan elég kedvező, de azért a feldolgozásra szánt anyagot elvégezték. — A v e g y e s iskolák hittani anyaga a következő volt: I. oszt. (1 óra) bibliatörténet s a leggyakrabban előforduló 10 benedikció; II. oszt. bibliatörténet (1 és fél óra), bibliafordítás (11 ó.), Mózes I. könyve és héber nyelvtan; III. oszt. bibliatörténet, a tiz parancsolat (2 ó.) bibliafordítás (11. ó.), a Szirmay-féle nyelvképző II. részével; IV. oszt. bibliatörténet, 10 parancsolat, benedikciók (1 ó.), héber olvasás és imafordítás (2 ó.) bibliafordítás Mózes III. könyve, szemelvények, héber nyelvtan (11 ó.); V. oszt. 13 hitágazat, szertartástan, erkölcsi áldások és hálamondások, bibliatörténet (2 óra),

bibliafordítás Mózes V. szemelvények, héber olvasás és imafordítás (3 ó.). A növendékek $\frac{1}{6}$ része elégtelen eredményt tanúsított. A tantestület tagjai Grünberger Izsák, Rosenberg M. Dávid és Deutsch Zsigmond voltak. A hitközségi 6 tagu iskolaszék élén W o l l h e i m Mór elnök állott.

11. A **hódmezővásárhelyi** izr. népiskola közel négy tizedéves fennállása óta most adta ki első értesítőjét. A füzet élén álló „Beköszöntő”-ben Wilhelm Arnold dr. iskolaszéki elnök — olyan reformokat sürget, melyek talán (vagy az egyikök mindenesetre) — benne vannak a levegőben, de hangos szószólójuk még alig akadt. Az első reform, melyet föltétlenül helyeslünk, az, hogy a német nyelv kötelező tanítása a magyar zsidó iskolában valahára szűnjék meg. A másik újítás, mit Wilhelm dr. kíván, az, hogy a biblia e r e d e t i szövegének a népiskolában való g é p i e s fáradságos lefordítgatása helyett a zsidó nép és vallás törvényeit és történetét behatóbban ismertessék. Ezt azonban már kevésbé tudunk helyeselni. Nincs más zsidó hittan, mint a szentírás eredeti szövege. — Az értesítő második helyén „A munkásságról és takarékoságról” czímen B e e r Laura a nőnevelés kerekébe vágó értekezést közöl. — Az iskola év történetéből kiemeljük, hogy bár járványos betegség miatt két ízben 16-16 napon be kellett az előadásokat szüntetni, a kitűzött tananyagot feldolgozták. A tanítók számára 150 forintig emelkedhető 25 frtos korpótléket szavaztak meg. A koronázási ünnep alkalmából Weisz Ignác 200 frtos alapítvány létesített az iskolánál 2 szegény sorsu tanuló évenkénti ösztöndíjazására, s az ifjúsági könyvtár gyarapítására, a beiratásoknál 20 krt szedtek. — A vallástanítás anyaga az I. és II. osztályban héber olvasás és bibliai történet, a III. osztályban héber olvasás Mózes I. könyvéből 12—25 fejez.; bibliai történet, Mózes vallásának alapelvei, a tizparancsolat és ünnepek ismertetése, a IV. és V. osztályban héber olvasás, imafordítás Mózes II. könyvéből 3—18 fej. bibliai történet, a tiz parancsolat héber szöveggel magyarázatokkal, továbbá a felebarát, király és haza iránti kötelességek tanítása volt. A leányoknál a biblia fordítás elmaradt. A beiratkozott növendékek száma 211 volt, közülök 8 keresztény fiú. Jelesrendű osztályzatot 43, jórendűt 46, I-rendűt 70 és II-rendűt 26 növendék kapott. Az iskolában gyakorolt jótékonyaságról a jelentés nem ad számot. A tantestület tagjai Beer Laura, Heks Fanni, Engländer Adolf, Horovitz Jakab és Strausz Adolf voltak.

(Folytatjuk)

Buschoff-gyűjtések.

Berlinben f. hó 19-ikén a következő felhívást adták ki:

»A hazánk gyalázatául szolgáló antisemita mozgalom a xanteni gyermekgyilkosság alkalmából oda ve-

zetett, hogy a teljesen ártatlan Buschoff család egy esztendeig állt a gyilkosság vádjá alatt, hogy szabadsága és vagyona megkárosított és hogy polgári becsületének teljes helyreállítása daczára eddigi gazdasági existenciáját megsemmisítve látja.

A fanatizmusnak és az antisemita nyersség ezen sajnálatraméltó áldozatainak helyzetével való rokonszenven már számos városban gyűjtésekre indított, hogy e család legalább szenvedett anyagi kárért kapjon kárpótlást.

De az antisemita heccek folytán a Buschoff család mellett Xantenben más izr. vallásu iparosok is gazdasági zavarok közé jutottak. Ajánlották, hogy a károsultak önkényes adományokból szintén támogatásban részesítendők.

Hogy mind e törekvéseknek egységes központot adjanak, az alulírottak bizottsággá alakultak.

Első sorban berlini polgártársaink ismert áldozat készségéhez fordulunk és pénzadományokat kérünk, melyek a többi helyeken alakított bizottsággal egyetértően legelőbb a leginkább károsodott Buschoff család segélyezésére és másodsorban más kárvallott xanten izr. lakosok segélyezésére lesznek fordítandók

A Delbrück Leo & Co. bankház Mauersstrasse 61—62 késznek nyilatkozott az érkező pénzüsszegek elfogadására és nyilvános nyugtázásukra.

Berlin, 1892 július 19-én.

Barth T. dr. képviselő, Borchardt városi tanácsos, Bunsen György, Davidsohn főszerkesztő, Eberty képviselő, Gride városi képviselő, Gneist Rudolf tanár, Hermann Gyula városi tanácsos, Horwitz dr. képviselő, Levysohn A. főszerkesztő, Mayer Sándor dr. képviselő, Meyer igazságügyi tanácsos, Mommsen Tivadar tanár, Mosse Rudolf, Neumann S. L., Schrader képviselő, Stephany főszerkesztő, Stryck dr., Ullstein Lipót, Virchow képviselő, Wollrath képviselő, Vortmann Fr., Weiss városi képviselő, Werner akad. igazgató, Zelle polgármester.

Bremában szintén alakult gyűjtő-bizottság, melynek tagjai egy németországi lap szerint kizárólag keresztény nagykereskedők. A bremaiak föllívása a következő:

A xanteni rituális gyilkossági pör véget ért. A vádlott Buschoffot fényesen mentették fel. Láttuk, hogy a mi 19. századunkban mint emelhetette fel fejéa babona és mint volt kihasználható olyanok által, akik fajgyűlöletet hirdetnek. Az alulírottak polgártársaiknak alkalmat kívánnak nyújtani eme áldatlan törekvések megdőlése fölött való örömük kifejezésére, midőn gyűjtést indítanak az oly kemény próbára tett és most anyagilag tönkretett, fölmentett Buschoff javára. Bürmily adomány szives fogadásra talál.

Egy kölni ultramontán ujság azt írja, hogy Buschoffhoz mult szombaton 50.000 márka érkezett. Egy bécsi lap tudósítása szerint azonban ezen összegből

még mitsem kapott, ellenben különösen keresztényektől sok vigasztaló levelet vett már kézhez

M. m. Frankfurtból jelentik, hogy ott Buschoff számára gyűjtő bizottság alakult, melynek élén kiváló keresztény lelkészek, városi tanácsosok s városi képviselők állanak.

A »Berl. Tagblatt« f. hó 20-án már 2231 márka gyűjtést mutat ki.

A »Vossische Ztg.« gyűtése f. hó 22-ig 10,650 márka.

Hajnal.

Hála néked, Isten!
Jóságodért hála!
Fényt hogy újra adtál
Sötét éjszakára...
Álmaimnak réme
Őrt nem áll mögöttem,
Nincsen immár éjjel,
Vak sötét köröttem, —
Álmaimnak réme
Őrt nem áll mögöttem.

Hajnali reménység,
Üde mint a harmat,
Önt borús szívembe
Ujra uj bizalmat.
Hiszem, hogy a bánat
Pillanatnyi, szünő,
Mint a gonosz álom
Elenyésző, tűnő —
Hiszem, hogy a bánat
Pillanatnyi, szünő.

Én jó Uram! Isten!
Éjben hányszorjártam!
Tomboló viharban
Óh mennyiszer álltam!
Védtelenül, árván
Össze hogy törettem —
Te tudod csak, Isten,
Mind az én keservem,
Védtelenül, árván
Össze hogy törettem!

Nehéz napok multán
Könyörögve kérlek:
Mint a fényes hajnal
Oly időket érjek.
Távol álljon tőlem
Minden, ami árnyék!
Életem sötétről
Virradóra váljék —
Távol álljon tőlem
Minden, ami árnyék!

Kiss Arnold.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése **július hó végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 «
negyed évre	1 ftr 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hirek.

— **A budapesti tőzsde Buschoffért.** Az «Egyenlőség» szerkesztőjének megkeresésére N á t h á n Mór, tekintélyes tőzsdeügynök 200 frtot gyűjtött Buschoff és az antiszemita garázdálkodások által kárt szenvedett xanteni zsidók javára.

— **»A kik hűséggel foglalkoznak a község ügyeivel«**, (Osz'kim b'czor'ché czibur b'emunó) áldást mondanak azokra Izrael templomaiban minden szombaton és ha egy férfiú, akiről ez, a szó legszebb értelmében, áll, elköltözik közülünk, gyászt jelent az az egész községre nézve. F l e i s c h l József, kit f. hó 20-án kísértünk utolsó útjára, élete nagyobb felét a községnek szentelte, melyen úgy csüngött, mint második családján, s melynek ügyeit úgy, sőt sok esetben jobban ápolta, mint saját ügyeit. A kik őt például a főünnepok előtt a templomi székek kiadásánál (hol naponta 8–9 órát töltött) látta, mint örködött a község érdeke fölött; a ki őt peszach előtt a macosz kiosztásoknál (hol sokszor az egész napot töltötte) látta, mint ügyelt arra, hogy szegény ember rövidséget ne szenvedjen; a ki őt egyáltalán látta eljárni a község, a Chevra-Kadisa és többi intézményeink ügyében, hálával és örömmel kell, hogy elismerte legyen: im vannak, kikről bátran lehet mondani, hogy önzetlenül, odaadással, fáradhatlanul működnek a zsidó közjó érdekében. Mint roppant vagyon ura, mondhatni szenvedélyévé vált dolgozni a község érdekében, szolgálni ügyeit, fáradni érte, javítani, gyarapítani, ahol csak lehetett. És ha hazánk első zsidó hitközsége oly niveaut ért el ma, melyet mintául tekintenek a világ leghíresebb hitközségei, abban nem csekély része van Fleischel Józsefnek, ki 30 éven át, mint templomi előjáró, mint választmányi tag, de mindig mint egyike a legodaadóbb vezéreknél intézte a pesti hitközség belső ügyeit. Megkapó szavakban adott ezeknek az érdemeknek kifejezést a temetésén, melyen jelen volt a fővárosi zsidóságnak itt időző szine-java, tartott gyászbeszédében dr. K o h n Sámuel, pesti rabbi. — Az elhunytak egyik veje dr. Purjesz Zsigmond, a hírneves orvostanár, a másik veje Kain Elek, a felejthetetlen kassai dr. Kain Dávid fia. Fiai: Robert és Károly a fővárosi nemes törekvésű ifjú magyar Izrael legkedveltebb és legtiszteltebb tagjai közé tartoznak.

— **Sir Hassirim magyar versekben.** M a k a i Emil, a muzsacsókolta ifjú poéta, ki az »Egyenlőség«-ben megjelent és később díszes kötetben kiadott középkori héber klasszikus költők magyarra való mesteri átültetései által nevet szerzett magának a magyar irodalomban, az »Énekek Éneké«-t, a szentírás eme egyik legszebb gyöngyét lefordította versben. A műfordítást, mely méltó héber eredetijéhez, a Singer és Wolfner ismert könyvkiadó-czég adja ki.

— **Válasz többek kérdésére** Az »Egyenlőség« melyben ép most folyik a beküldött iskolai értesítők ismertetése, szívesen közli az erre hivatott férfiak által beküldendő, az iskola működéséről szóló írott jelentést is. — Minden zsidó népiskola, mely mindmennyi mentsvára a felekezethez, a magyarságnak és haladásnak, megérdemelné, hogy minden évben, ha mindjárt csak 4 lapra terjedő, nyomtatott jelentést adjanak ki, hogy annál teljesebb legyen a kép, melyet magunknak ezen iskolákról alkothatunk. Egyelőre azonban ez csak néhány községben történt. Ismertetéseinkben természetesen czeké az elsőbbség, de mint mondtuk, szívesen veszünk tudomást írott jelentésekről is.

— **Kétféle vélemény Magyarországról.** A valutaszabályozás osztrák képviselőházi tárgyalásából merítjük ezt a képet: A hétfői gyűlésen a notorius magyarfaló Schneider antiszemita illetékesen nyilatkozott: »Magyarországon csak a zsidó lakosság és a magyarok egy része elégedett, az el nem zsidósodott magyarok, a románok, slavok és a németek elégedetlenek és vágyva vágyakoznak megszabadulni a budapesti gazdálkodástól. (Következik Schneider legújabb verkli darabja) 300 román járt Bécsben, hogy elpanaszolja hallatlan elnyomatását. Ugy mondják, hogy ő felsége Magyarország iránti tekintetéből nem fogadta őket. Nem hiszem, hogy a románok ezért elégedettebbek (?) volnának a magyarokkal. Csak egy esetről teszek említést, mely május 10-én történt Erdélyben. Hogy a románok Bécsbe készültek, egy bizonyos Lukaciu dr. utazását minden áron megakarták akadályozni. Ezért rávettek valami individuumot, hogy afféle dinamitmerényletet kövessen el, elfogták s kérdették, hogy ki vette erre rá. Ez valami Babicire hivatkozott, akit letartóztattak, lá b a i n á l f o g v a f e l a k a s z t o t t a k, b o r z a s z t ó a n m e g v e r t e k, a n y e l v é t k i t é p t é k, s z e g e k k e l á t ú t o t t é k, s i g y t o v á b b. Ilyen borzasztóságok történnék Magyarországon. E viszonyok katastrofává élesülnek.« Így mondja Schneider uram, amihez mi azt tesszük hozzá, hogy azért nálunk mégsem tesznek semmit, hogy legalább a nagy osztrák-német sajtó útján való ilyen antiszemita szellemben készült rágalom terjesztését megakadályozzák. Ez a kép egyik fele. A másikat J a q u e s dr. bécsvárosi (zsidóhitű) képviselő beszéde mutatja, aki többek között így szolt: E l s z o m o r i t ó, hogy e házban Magyarországról olyan hangon beszélnek, mely teljesen helytelen és nagy mértékben hiányos politikájának tetszik. Ma-

gyarország nem a legnagyobb fogyasztónk-e, és helyes-e folyton a mai államjogi alakulást fenyegetni? Helyén való-e félreismerni, hogy mindazon gazdasági előnyök, melyekhez Magyarország jut, már a közösgyes kiadások folytán is visszahatnak a birodalom itteni felére és hogy Ausztria hatalmi állásának megerősítésére semmi sem lehet kívánatosabb, mint Magyarország gazdasági erőinek emelése? (Igen helyes! balról) És e mellett nap nap után a roszakarat olyan hangján beszélnek, mely egészen híján van a politikának. Szóval és írásban hangoztatják, hogy Ausztria és Magyarország között elválaszthatlan házasság áll fön. Az-e az igazi házasság, mikor az egyik házassfél a másiknak naponkint rothadt almákat vág az arcába? — Tessék választani.

— »Mindnyájan egyért« és a »század gyalázata.« D r e y d o r f f D. ismert német lelkész, Brixius vizsgálóbírónak a xanteni pör végtárgyalásán Stöckerre vonatkozólag tett megjegyzéséből kiindulva, a »Leipz. Tagblt«-ban a következőket írja: Amint-hogy Stöcker néhány rosszabb zsidóval való ismeretségéből oda konkludál, hogy »ilyenek a zsidók«, ép oly logikus és logikátlan volna az ő magatartásából levont ezen tétel: »ilyenek a papok«. Ámde há! isten, a papok tulnyomó része tudja, amit Stöcker urnak is tudnia kellene, ha a tudományosan képzett theologusok közé tartoznék. Arra a tényre czélzok, hogy az az esztelen gyanusítás, mintha a zsidók rit. gyilkosságot követnének el, olyan, mint a minővel a második században a pogány népség illetve a kereszténységet és minden valószínűség szerint ebből is származott. »A keresztény gyülekezetekben, — mondják az akkori időből — egy ételt hordanak fel, mely külsőleg tésztához hasonlít és minden ujoncznak kell abból szelnie; cz azonban egy liszttel bevont gyermek, melyet a keresztényeknek el kell költeniök (L. Hagenbach »Kirchengeschichte« I. 263 o.) Nem valószínűtlen a tudós történéshoz az a sejtelve sem, hogy az első keresztényeknek ezen gyanusítására rosszul értelmezett urvaesorájuk szolgáltattott okot, amennyiben abban Jézus testéből való evésről és véréről való ívásról van szó. De min alapszik a vértől irító zsidók gyanusítása? Világos, hogy semmin sa keresztények ellen akkor emelt súlyos vádat egyszerűen átplántálták a zsidókra. Ez a különben is durva középkorból, melyben először merült fel, kimagyarázható. De hogy még ma is a tudósokhoz kell fordulni, hogy a zsidókat ezen esztelen váddal szemben megvédelmezzék, mint azt a xanteni pör tanúsítja, az a század gyalázata. Dr. Dreydorff lelkész.« — Dreydorff drt az antiszemitzmus ilyen elítélése miatt megtámadták, minek folytán újra nyilatkozott Nyilatkozatából érdekes a következő pont: »Hogy eme istentelen üzemekkel (az antiszemitzmus) minden közösséget nyilvánosan megtagadjak, az rám nézve szükségesség volt, mert én inkább

akarok még egy tuczat gyalázkodó névtelen levelet és »beküldetett«-et kapni, mint abban a méltatlan gyanuban állni, hogy nekem, mert evangélikus hitszónok vagyok, máshittieket gyűlölnöm, Stöcker és Ahlwardt-féle antiszemitákkal pedig egy kötelet kelljen huznom.

— **Eljegyzés.** Dr. M o h r Mihály fővárosi gyakorló orvos, a Stefania »fehér-kereszt« egyesület rendelő intézetének szemész-főorvosa, eljegyezte S e h ö n F a n n y kisasszonyt, Schön Ignác nagyfuvaros leányát Budapesten. A szó legszebb értelmében feladata magaslátán álló derék orvosnak, ki az orvosi szakirodalom terén is nem egy dolgozatával tünt ki és ki az »Egyenlőség«-ben nem egy szép cikket irt, szívből gratulálunk.

— **Az angol választások** a zsidóhitű képviselők száma tekintetében nem igen okoztak változást. Az új házban minden valószínűség szerint ismét 7-en lesznek. Új ember közülük csak m. Cohen Louis Benjamin lesz. Politikai pártállás tekintetében sem változik a zsidóhitű képviselők aránya. Az újra megnyitott parlamentben 4 unionista és 3 Gladstone-párti lesz. Az új képviselők a következők: Worms Henry br, sir Goldsmidt Julian, Rothschild Nándor br, Cohn Louis Benjamin az egyik párton és a másikon Montague Sámuel, Stern Ignác, Leon Herbert S. A jelöltek száma 11 volt.

— **Lueger uram futása.** Nem az első és nem is az utolsó eset. Kár volna miatta kétségbe esni, hogy Lueger uram, a nagy néptribun arra a mondásra fanyalodott, hogy »szégyen a futás, de hasznos«. — Hasznos biz az. Különösen f. hó 19-én volt Lueger uram ezen a véleményen, mikor a bécs-hernalsi Mandl féle vendéglőben... — No de kezdjük a legelején. A keresztény-szocialis (alias Lueger) párt már többször tett kísérletet, hogy a szocial-demokrata pártot az ő aklába terelje. Szándéka kiviteléhez bizalmat adott azon körülmény, hogy az utóbbi keresztény szocialis gyűléseken fel-felszóalt egy-egy szocial-demokrata, akinek azonban az antiszemiták elvből azon pillanatban kirakták a szürét az utcára. Erre a vendégszerető fogadtatásra valami uton módon meg kellett felelni ezért a szocial-demokraták a f. hó 18- és 19-én tartott gyűlésekre meginvitálták Luegert, Geszmann és Lichtenstein herceget, az antiszemiták vezetőit. A népmentő urak úgy látszik nem igen bíztak a sziveslátásban, hanem hát a nagy »czél« kedvéért 19-én Lueger és Geszmann mégis beköszöntött a Mandl-féle vendéglőbe, ahol a szocial-demokraták gyűlésén antiszemitával vegyest vagy 400 főnyi publikum szorongott Oh, az a Mandel! Nomen est omen. Lueger beköszöntött az ő irattáskájával. Tiszteletteljesen nyitott előtte utat a tömeg. Ettől ugyan kár volt megijedni, gondolta magában Lueger s peczkesen foglalt helyet az első sorokban, ahol Kronawetter az ismert demokrata képviselő tünt fel neki legelőbb. Donerwetter, ez a Kronawetter! De hát hallga; L e i c h n e r a szónok beszél: »Geszmann dr. személyével nincs miért foglalkoznunk. Ez az ur ránk nézve nulla. (Lue-

ger ur szorgalmasan jegyez) Geszmann dr. a nép szükségleteit nem ismeri, de szociálpolitikai tudása sincs, szóval ő egy semmitmondó személyiség. Lueger azonban más szempont alá esik (a nevezett feszülten figyel). Ez az ur tekintettel arra a sok színváltozásra, melyen keresztül ment (Lueger e perczen is szint változtatott), teljesen rászolgál a szinkirály nevére. Lueger minden pillanatban szint változtat (a hallgatók is látták ezt, aminek folytán az antiszemita közbekiabáltak, hogy: oho!) Lueger, az egykori demokrata — folytatja a szónok — később processzióra indult az Ur testével. De a leggonoszabb változás csak most esett meg rajta. Ha eddig nagy elővigyázattal bántam a szóval, most kissé nyiltabban kell szólanom Lueger folyton folyvást hazudik. Hazudozik nekünk. Tudja, hogy hazudik. Az ilyesminek a neve: elvesavarás. Lueger e szavakra föl pattan, sietve összekapkodja irásait és ki akar sietni a teremből. A tömeg lármáz, zajong. Lueger felé minden oldalról kiabálják: »Gyáva, elvesavaró, szinkirály, elvesavarás!« Sokan az asztalokra ugrálnak, szemébe köpdösnek Luegernek. A kormányképviselő a gyűlést feloszlatoznak jelenti ki, és Lueger Jézus életével meg Geszmann urral ki-rohan a sötétségbe. Oh ez a Mandl! — Bizony emékezetes név marad a nagy néptribun előtt. — Lueger különben a szociáldemokratákat elkeresztelte »zsidók«-nak.

— **Kohn Albertné.** A magyar (pozsonyi) származású franciaországi nagy filantropnak néh. Kohn Albertnek neje, ki férjét, az All. Isr. megalapítóját, csak néhány évvel élte túl, a napokban elhunyt Párisban. A rokonszenv, melylyel a férj működését kísérték, megnyilatkozott a nővel szemben is, ki a neuilly-i (Páris m.) zsidó hajléktalanok menhelyének biz. tagja, a női tanfelügyelő bizottság tiszteleti tagja és a szegény zsidó leányokat kiházasító gyuletnak pénztárosa volt. Temetése természetesen nagy rokonszenv mellett ment végbe.

— **A moszkvai zsidók baja.** A moszkvai zsidók vagy két évvel ezelőtt körülbelül 150,000 rubelnyi költséggel pompás templomot építettek. A rendőrség most utasította őket, hogy 1893. január 1-ére adják el az istenházát, különben a letelt határidő után a hatóság saját céljaira — állítólag jótékony intézetre — fogja az épületet felhasználni.

— **Fejedelmi látogatók.** M. m. Frankfurtból írják, hogy Frigyes császárné, a görög trónörökös pár, továbbá Margit porosz főhercegnő és Károly Frigyes hesseni herceg a héten kedden Rothschild Willy br. családjánál voltak látogatóban. A magas vendégek, kiknek kíséretében a hesseni tartományi grófné is ott volt, Hamburgból 3 fogaton érkeztek Rothschildékhoz, ahol egy óránt időztek. A távozó vendégeket, kik a bankár családnál meglátogattak, a báróné virágcsokrokkal lepte meg. —

— **A »Berliner Tagblatt«-ból.** A liberalizmusnak ez a bátor németországi szószólója a xanteni pör alkalmából kitett magáért. Nap nap után előkelő

helyen méltatta a tárgyalás eredményeit és küzdött, mint mindig, a vakhit és rágalmak ellen, melyeknek hogy a németországi antiszemita milyen páratlan terjesztői, csak a per során tűnt ki igazában. Egyik cikkében a következőket olvassuk: A xanteni keresztény lakosságot már a gyilkosság előtt megméltelyezte az antiszemita köztudomása az, hogy a rituális gyilkosságot az antiszemita a legjobban beütőnek tartják. Ez okból elég volt egyellen szikra, hogy minden lángba boruljon. A gyilkos csak zsidó lehetett, Buschoff, a zsidó metsző ott lakott a közelben, tehát ő volt a gyilkos. És másnap már egy ember aki színt sem látta a gyermek hullájának, a polgármester elé állt és azt állította, hogy zsidó a gyilkos. Medikus fia mondta neki, hogy a zsidóknak keresztény vér kell. Ugyanez a Junkermann tanu aláirt egy szaknyilatkozatot, melyet állítólag ő, valójában azonban Bresser káplán készített, s a mely szerint a gyermek nyakán metszőkés vágás van — de Junkermann színt sem látta a metszésnek. Azután előállt a »Kreuzzeitung« és a »Germania«, Wackerbarth br. és Stöcker ur, aki előrelátásból, mint mindig, természetesen nem rituális, hanem — vérgyilkosságról beszélt és az egész hecsajtó. A »N. Dtsch. Ztg.« még azt is el tudta mondani, hogy a császárnak is tudomása van a xanteni fiugyilkosságról. A »Westf. Reform« ezt írta: »Mi nyilvánosan vádoljuk őt (Buschoffot) a gyilkossággal, még pedig a rituális gyilkossággal, melyet a Hegmann fiun követett el Xantenben és felhívjuk, hogy indítsa meg ellenünk a rágalmozási pert«. A Krzztg. is tartotta azt a gyanut, hogy »azon népnek egy tagja, melyből 700000-en élvezik a német birodalomban a vendégjogot, zsidó rituális czélokra meggyilkolt egy német keresztény gyermeket.« Azután beszél az elnéző bánásmódról, melylyel a zsidósággal szemben a hivatalos körökben régóta viseltetnek stb. Mindezek daczára kimondták a vétkeesség hiányát a clevei esküdtek, ezek az alsó rajnai lakosság köréből való esküdtek, akiket az antiszemita és mindkét keresztény felekezet lelkészei egy esztendőnt át beteges izgatottságban tartottak; kimondták a vétkeesség hiányát annak daczára, hogy a végtárgyalást vezető elnök a döntésre visszavonult esküdtek előtt hangsúlyozta, hogy az államügyész felmentő javaslatata nem kötelezi őket, hogy ahhoz csatlakozzanak. — A »Berl. Tagbl.« f. hó 16-iki reggeli számának vezércikkében fölveti azt a kérdést, hogy ki tartozik kárpótolni az ártatlan Buschoffot? Nézete szerint Xanten városa tartozik fedezni azt a kárt, mit a csöcselék Buschoff házának lerombolásával okozott. E nézetét avval támogatja, hogy Berlin városa is kénytelen volt megtéríteni azt a kárt, melyet a mob az utóbbi utczi zavargások alkalmával okozott. — Hogy az antisemita sajtó milyen hüen adja vissza a bíróság megállapított

igazságot is, arra jellemző Stöcker »Volk«-jának következő passusa: Az államügyész szükségesnek tartotta, hogy a pincze tisztítást még egyszer szóba hozza. Lehet, hogy a pincze tisztítása a zsidó peszác-ünnep után történt, de a gyilkosság meg éppen a husvét előtt történt. A két széder tavaly április 23-24-re esett, a gyilkosság pedig jó két hónappal később június 29-én történt. A »Volk« mégis fölfedezi az antiszemita igazság kedvéért, hogy a gyilkosság az ünnep előtt történt. Hasztalan nyilvánítja a közvádlo Buschoffot ártatlannak, Stöcker szerint a zsidó mégis bűnös, — de persze szokás szerint, csak hamisítás folytán.

— **A Junkermann orvos-fiáról**, arról, aki apja vallomása szerint állítólag azt mondta, hogy a zsidóknak keresztény vére van szükségük a »Barmer Ztg.« a következőket írja: Meglehelős feltűnést kelt Kirchbergben, hogy a néhány év óta ott gyakorló Junkermann dr. orvos múlt szerdán innen elutazott és két nap múlva értesítette barátjait, hogy nem szándékozik többé oda visszatérni. E hírt a »Bop. Ztg.« avval egészíti ki, hogy Junkermann hirtelen elutazása összefüggésben áll a xanteni gyermekgyilkossággal, melynél apja, az ismert módon, korona tanuként szerepelt.

— **Két élet megmentője.** Meisner Ámin szikszói kereskedőről írják, hogy június 18-án két ottani fürdő fiút, kiket a megáradt víz elsodort, saját élete veszélyével megmentett. A bátor kereskedő tisztelőre ismerősei diszebedet rendeztek.

— **A bécsi nemzetközi magvásár** vezetésére egybehívott nemzetközi bizottságba Magyarországról Berger Henriket (Debreczen), Deutsch Károlyt (Budapest), Konn Sam. (Budapest), Löwinger Ignácot (N.-Kanizsa), Weidinger Salamont (Baja), Weidmann Adolfot (Győr) és Weiner Mór fiát (Szeged) hívták meg.

— **Visszatért orosz menekülők.** Bremából jelentik, hogy oda a »Baltimore« gőzössel 137 orosz kivándorló az Argentiniai Maurício-féle gyarmatról nagy nyomorúságban tért vissza. A visszatértek rossz híreket hoztak ott maradt gyarmatos társaikról, akikkel állítólag katonai fegyelemmel bánnak. A visszatértek rossz híreinek oka alighanem éppen ebben keresendő.

— **Uj zsidó polgári iskola.** Ungvárról jelentik, hogy az ottani hitközség legutóbbi képviselői gyűlésén elhatározta, hogy már a következő tanév elején zsidó polgári iskolát nyit. Az előmunkálatok megtételét albizottságra bízták, mely a terv megvalósításának modalitásait legközelebb az összyűlés elé fogja terjeszteni.

— **Tűzhalál.** Bajáról jelentik a szerencsétlenséget, melynek egy ottani előkelő kereskedő, Bruck Izidor esett áldozatául. A boldogtalan sötétben lenn járt a pinczében, s véletlenül kiütötte egy szesz hordó dugóját. Ijedtében gyufát gyujtott, hogy a dugót meg-

keresse, e pillanatban ruhája, melyre a szesz ráömlött, tüzet fogott. A jótékonyságáról is ismert kereskedő az így nyert égési sebek folytán, — mielőtt valaki segítségére jöhetett volna, kilhelte lelkét. Temetése általános részvét mellett folyt le.

— **Egy népboldogító.** A rheinveikri polgármestert, aki Müller névre hallgat és oszlopos antiszemita vezér, csalás, sikka-zás, hamisítás, hamis eskü és gyujtogatás miatt tíz évi fegyházra ítélték.

— **»Antiszemita kalapács«** czimen Schrattenhof József, düsseldorfi író tollából könyv jelent meg, mely 600 nemzsidó, a klasszikus és modern irodalomból gyűjtött tekintélynek nyilatkozatait közli az antiszemitizmusról és a vele összefüggő kérdésekről. A könyvet, mely 2000 kitűnő műből szedte össze adatait, egy német író »publicistikai herkules-munká«-nak nevezi. Alkalmilag még rátérünk.

— **A prágai zsidó hitközség** Liben Koppelman, néhai prágai anyakönyvvezető könyvtárát, mely számos ritka művet tartalmaz, megszerezte 1400 frton. A község bibliothecája ez által szám szerint is tetemesen gyarapodott. — Alkalmilag megemlítjük, hogy a pesti nagy hitközségnek, mely pedig oly sok szép intézménnyel büszkélkedhetik, még nincs könyvtára. Helyén való volna talán ebben az irányban is tenni valamit.

— **Megintett klérikalís lap.** A római »Osservatore Romano« a pápa hivatalos lapja, — mint a kath. fővárosból jelentik — intésben részesült azon magatartásáért, melyet a xanteni pör tárgyalása alkalmával tanusított. — Egy másik római klérikalís lapra, a »Voce della verita«-ra szintén ráfért volna egy kis orr, mert ez a lap is avval köszöntötte a xanteni fölmentést, hogy a zsidók és társaik, a szabadkőművesek rászolgálnak a meglinchelésre. Nem lehetetlen, hogy az intés Seligmann Jefe, az ismert newyorki filantrop közbenjárásának eredménye, aki a napokban Rómában járván, Rampolla bíborossal hosszasan értekezett s tőle a zsidók ügyében igazságos eljárást kért.

— **Az az igazság!** Egy Aurichban (Ostfrisland) tartott antiszemita-gyűlésen valami Dannel dr. nevű antiszemita azt állította, hogy az osztrák anarchisták feje Adler dr. Bécs főrabbiusa. Erről az Adler dr. pedig egy német lap kisüti, hogy először nem rabbinus, hanem egy kikeresztelt zsidó, másodsor meg nem az anarchisták, hanem a szociáldemokratáknak a feje. Ilyen igazsággal »dolgoznak« az antiszemiták!

— **Zsidó gyarmat Congóban.** A »Jew. Chr.« úgy értesül, hogy a portugál kormány congóbeli főkormányzójától azt a hírt kapta, hogy több argentiniai zsidó család Congóba érkezett és az ottani letelepedésre engedélyt kér. A gyarmatok minisztere erre azt válaszolta a kormányzónak, hogy fogadja az érkezőket szívesen és a letelepedésükhöz jelöljön ki számukra ingyen helyeket.

A kormányzó ennél fogva Kavangomba városa közelében a tengerpart mentén jelölte ki a szükséges telkeket.

Zsidó eredetű pápa. Egy külföldi újság írja, hogy 750 év előtt a római kuriában zsidó származású pápa trónolt. II. Anaklet, ki 1130-tól 1138-ig ült szent-Péter székén, a Piere Leone bárói család sarja volt, melynek neve — oroszlánkó — héber nyelvről van átfordítva. A nemesi zsidó család tagjai ghettóbéli zsidók voltak. II. Anakletet II. Incze ellenében ellenpápául választották s minthogy Róma, Milano és az általa ki-nevezett Roger gr. támogatták, II. Lothár császár ellenében egész haláláig (1138) tartotta magát.

— **A kihívó és megvédelmezője.** Elszánt kihívásának, igaz, én vagyok az oka. Másfél éven át, öltögette rám nyelvét, anélkül, hogy ügyet vetettem volna rá, hogy képzelhette tehát, hogy hirtelen végig huzok rajta? Dehogyan szólított volna ki, ha sejtette volna, hogy kin vagyok. Mint megvert kutya, vonitva megfutamodik, de vissza-vissza fordul, midőn tapasztalja, hogy — társa lépett helyére. Ennek természetesen hátra mögött marad, egyet-egyed csahol is, de ügyel, hogy az ostorcsapások már ne őt ériék. Legyen. Én a vele való harcot nem kerestem. Ő akarta, mert ignorálásra számított. Hogy tévedett és hogy váratlan, de alapos megfenyítésben részesülve, már csak collegája háta mögött hallatja időről-időre hangját, melyből azonban roppant mód kihallik a szenvedett verés okozta fájdalom, az a világért sem bír arra, hogy újból üldözőbe vegyem. Csak konstataálni akarom röviden, hogy adataimat (melyek meghozatalára pedig ő szólított fel vakmerően) miszerint az orthodox közvetítő bizottság lapjának az antisemitismus szolgálatában állott, kikeresztelkedett S z t e r é n y i Bertalan irt dolgozatokat, melyeket a lap szerkesztője az ő nevével látott el; hogy továbbá ugyanennek a Szerényi Bertalannak dolgozataival üzleteket is csinált, a mennyiben engedte, hogy mások is, kik irói babérok után áhítoznak, irhasák alájuk nevüket: meg nem czáfolhatta. Rajta szárad e tette épügy, mint azok a címek mind, melyeket ráruháztam. Mert míg én felszólításának eleget tettem, addig ő az én felszólításom elől, bizonyítanában állításait, félve kitért, rágalmaiból egy jottát sem bizonyított be; joggal bélyegeztem ezért alávaló, hitvány, gaz rágalmazónak. — Ami már most ennek az embernek hirtelen támadt «védelmezőjét» illeti, őszintén bevallom, hogy fáj, midőn konstatálnom kell, hogy — megromlott egyik kereke. Én azt irtam róla, hogy csak miután az iteni kongressusi hitközség Chevra-Kadisa-jánál a keresett titkári állást meg nem kapta, csak akkor mutatta ki, hogy az orthodox és nem or-

thodox zsidók különféle felekezettek; ő pedig azt állítja, hogy ő ezt már 1884-ban bevallotta. Milyen jellemtelen és hitvány embernek kell már most lennie annak, ki 1884-ben nyilvánosan ezt vallja, 4 évvel később szolgálatát ajánlja fel egy kongressusi hitközség, tehát más felekezet intézményének, valamivel később egy status quo hitközség, (az egri) tehát szintén más felekezet papi állására aspirál, ennek, a tőle idegen felekezetnek templomában próbaszónoklatot is tart, de midőn állást nem nyer sem a kongressusi, sem a status-quo-hitközségnél, újból vallja és kimutatja, hogy a nemorthodoxok más felekezethez tartoznak! Míg én egy elvetemedettségéről szóltam, addig ő ke t t ő v e l büszkélkedik. Hogy a szegény, már hóbortossá lett eubert többszörös felkérésére mennyire protegáltam, midőn a pesti congressusi hitközség Chevra-Kadisa titkári állására pályázott, arról legjobban meggyőződhetik magában a nevezett intézet titkárságában. Ő ezt tagadja, ami csak az ő háladatos-ságát helyezi előttem kellő világításba. Büszke prote-gémre igazán nem vagyok. Hogy e titkári állást én szerettem volna elnyerni, ezzel a derék ur szentelenül hazudik. Mutassa meg ennek nyomát valahol. Hol van bejegyezve offerrem? Kivel beszéltem kívánságomról? Kinek protectióját kértem? Mutasson rá csak egyre. Hogy nem sikerült ajánlotta kérésének Hirsch báró irodájában érvényt szerezni (mert ezt is szememre lobbantja Gabel Jakab) azt őszintén sajnálom. Bisehitz Dávid urnó a megmondhatója, hogy a jótékony irodának valóságos réme lettem. Hogy ha jöttem, tudta, hogy zsebeim telvék szegény emberek kérvényeivel. Bizony, nem egy általam ajánlottat kellett visszautasítani, (amint hogy áll — és ezért köszönetet mondok itt a nagy emberbarát Budapesti székelő méltó hely tartótának — az ellenkezője is) de erről sem az iroda, sem nagylelkű intézője, sem én nem tehetünk. Nem futotta ki a pénz, ez volt a bibe. A bolondabb-nál bolondabb rögeszmék láncolata végén Gabel Jakab felszólit, hogy mutassam ki neki, hogy a nevét viselő olvasókönyvből legalább is annyit nem irt-e, mint akár-uclyike két társa közül. Nini, két társa! E szerint hármán irták a könyvet? Mi marad akkor nekem kimutatni való? Tény, hogy a ki a könyv szerzésének lelke volt, nincs rajta megnevezve, Gabel Jakab neve pedig igen. Azt, hogy Gabel Jakabnak része van a könyvben, azt már akkor kijelentette az »Egyenlőség« mikor a nagyváradi és pesti orthodox rabbik a könyvre adott ajánlataikat vissza-vonták. Olyan része, a minő pl. — a «madam»-nak van az újszülött gyermekben. Támaszthat-e a »madam« anyai igényeket?

— **Meddig tart az antiszemitizmus,** ezt a kérdést intézték a minap egy ismertebb íróhoz, aki erre azt válaszolta, hogy amíg jövedelmez. Eszünkbe jut erre Stettenheim Gyulának (Wippchen) a híres berlini humoristának következő nyilatkozata: „Amíg az állam nem rója meg az antiszemitákat kereseti adóval, addig fogalma sincs a mozgalom belső természetéről.“

— **Drumont multjából.** A párisi »Matin« megszerezte Drumontnak egy régebbi röpiratát, annak alapján Drumontról, a zsidó tőke mai esküdt ellenségéről, azt az érdekes leleplezést teszi, hogy Drumont ur Pereira Izsákot a lehető legnagyobb — sőt a nevetségességbe vágó — elragadtatással dicsőítette. Többek között azt hajtogatta egyszer Drumont, hogy a Pereire testvérek művei még az I. Napoleonéit is felülmulják, mert nemcsak csodálatraméltóak és genialisak, hanem éppenséggel »isteniek.« A nagy pénzemberek általában teremtő erővel bírnak. Végül Drumont szent Efraimot idézi, aki az ő hite szerint Pereirát és az egész modern pénzüvilágot már megjósolta.

— **Goldsmid őrnagy.** A londoni »Daily Graphic« munkatársa az új zsidó kivándorlás Józsuáját Goldsmid őrnagyot a következőképpen írja le: Bajos volna olyan emberre akadni, aki az argentiniai zsidó gyarmatok felelősséggel terhes vezérigazgatói állására nálánál alkalmasabb volna. Ha egyrésztől katonai nevelése és különösen mint az angol hadsereg al-szállásmestere szerzett tapasztalatai kiváló módon képesítik őt arra, hogy az átszállítási, szervezési és gyarmatosítási feladatok megoldására vállalkozzék, másrésztől határozott zsidó szellemében oly tulajdonságok, minők a felebaráttal való együttérzés és a tervei kivételében való nemes lelkesültség egyesülnek, melyek minden sikernek alaptételeit képezik. Goldsmid őrnagy most 46. életévében van. Szeretettreméltó, genialis és erélyes világra való ember léte, vidám pajtáskodó természetével, melylyel erős vallásos és faji érzés párosul, igen élénken emlékeztet Lawrence Oliphanttra. Katona családból és Izrael egyik legjobb familiájából származik. A Goldsmid család multját a hagyomány egész a makkabuscokig vezeti vissza s az ebben való hit a család czimerében is kifejezésre jut. Már akárhogy legyen is a dolog, annyi tény, hogy az őrnagy elődei a család katonai képességéről fényes tanubizonyságot tettek. Szépapja Goldsmid generális alól Waterloo-nál kilőtték a lovat, nagyapjának emlékét a 19. d. zsidás ezredben nagy tettek őrzik és csaknem valamennyi férfirokona dicsőséget szerzett a hadseregben. Egyik legkiválóbb elődje az anyai részről rokon néh. Franks Dávid őrnagy, aki az amerikai szabadságharcban Washingtonnak szárnysegéde volt. Goldsmid őrnagy idejének jó részét a zsidó hitközség érdekeinek szentelte, melynek legbuzgóbb tagjai közé tartozik. Különösen nagy része van Palestina kolonizációjának ügyében és egy új zsidó birodalom eszméjének fejlesztésében. 1883-ban Pa-

lesztinában járt és Lawrence Oliphantnál a Carmel hegyén tartózkodott. Emé látogatásának bájos emléke kis leányában Carmelben él tovább, aki a szent hegyen pillantotta meg a uapvilágot.

Pályázat.

A marosvásárhelyi status-quo-ante izraelita hitközség 4 osztályu elemi magyar tan nyelvű iskolájánál f. 1892. év szeptember 1-én kezdődő iskolaévre egy **500 frt** évi fizetéssel javadalmazott **igazgató-tanítói** állásra ezenel pályázat hirdettetik.

Az ezen állásra pályázni óhajlóktól a magyar és német nyelv teljes tudása és a héber tudományokban mélyebb szakavatottság kívánatik.

Pályázók tanítói képzettségüket, végzett tanulmányaikról szóló bizonyítványokat, kort, családi viszonyaikat, eddigi működésüket és egészségi állapotukat kitüntető, eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítványaikkal ellátott folyamodványaikat f. év augusztus 15-ikéig alólirt elnökséghez megküldeni sziveskedjenek.

A hitközségi jegyzői állást is megnyerheti az alkalmazott külön díjazás mellett.

Az első próbaév után fog a véglegesítés felett határozat hozatni.

Maros-Vásárhelytt, 1892 július hó 10-én.

A marosvásárhelyi status-quo-ante izraelita hitközség elnöksége.

108/1892. sz.

Pályázat.

A temesvár-gyárvárosi izr. status-quo hitközség egy, a rabbi-ülnöki (Dajan) hivatallal egybekötött **800 frt** évi fizetéssel javadalmazott **hitoktatói állásra** ezenel pályázatot hirdet.

Pályázótól megkívánatik, hogy a magyar és német nyelvben lökéletesen jártas, paedagogiailag képzett és a héber tudományok- és talmudban megfelelő ismerettel birjon, hogy a rabbit összes functióiban helyettesíteni képes legyen.

Pályázók sziveskedjenek képesítésüket, eddigi működést, kort és családi viszonyokat hittelesen igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket alulírott hitközségi elnökséghez folyó évi augusztus hó 8-ig beküldeni.

Próbaelődás tartására — esetleges meghívás folytán — való személyes megjelenés köttetik ki, az utiköltségek megtérítésére azonban csakis a megválasztott tarthat igényt. Az állás, melyre a választás egyelőre csak egy próbaévre történik, folyó évi **szeptember hó 1-sején** lesz elfoglalandó.

Temesvár-gyárváros, 1892. július 13-án.

Goldmann Adolt,
hitk. titkár.

Deutsch Bernát,
hitk. elnök.

Pályázat.

A gyulafehérvári status-quo ante izr. hitközség elemi iskolájában a jövő 1892—93 tanév beálltával — egy próba-évre — **egy tanító,** illetve egy **ipartanítónői** állomás jön üresedésbe.

1.) Az okleveles tanítótól megkivántatik, hogy a héber, magyar és német nyelvben teljes jártassággal bírjon. Ezen állás **300-400** forint fizetéssel van összekötve.

2.) Az okleveles ipartanítónőtől megkivántatik, hogy a kézi munkában, a francia nyelvben és zenében teljes jártassággal bírjon. Ezen állás **300—400** forintnyi évi fizetéssel jár, — ezenkívül magán oktatásért tekintélyes mellékjövödelemre számíthat.

Pályázni kívánók felhivatnak, sajátkezüleg irt kérvényeiket, képességüket igazoló bizonyítványaikkal együtt, továbbá koruk, családi állapotuk, erkölcsi viseletök, eddigi működésüket igazoló okmányaikat f. évi augusztus hó 10-ig alulírott elnökséghez beküldeni.

Az állomások betöltésénél a nőtlenség, illetve hajadon állapot előnyben részesítették és a megválasztottnak utiköltsége meg fog térítettetni.

Gyulafehérvártt 1892. július hó 4-én.

Duldner
hitk. jegyző.

Jonás Adolf
hitk. elnök.

Pályázat.

A dícső-szent-mártoni orth. izr. hitközségnél lemondás folytán üresedésbe jött és egyelőre 1 évre betöltendő **hitoktatói** és **talmud tóra iskola tanítói állásra** ezennel pályázat nyittatik.

Évi fizetés **500** frt, melyért a megválasztott köteles a naponta 4 órát tartó talmud-tóra tanításon kívül kétszer hetenkint az állami iskolában is a hittant tanítani, valamint a kerületi és hitközségi jegyzői teendők elvégzése mellett az anyakönyvvezetőnek is segédkezni.

Pályázni kívánók (okleveles tanítók, kik a magyar német és héber nyelvben és a községi ügykezelésben alapos jártassággal bírnak) kéretnek, képesítésük, eddigi működésükről, valamint családi állapotukról szóló okmányaikat legkésőbb augusztus hó 10-ig alulírt hitk. elnökséghez beküldeni.

Az állás szeptember hó 1-én fo lalandó el.

Nőtlen pályázók előnyben részesülnek.

Dícső-Szt.-Márton, 1892. július havában.

Engelman Herman
hitk. elnök.

Pályázat.

Az alulírt izr. hitközség a **kántori** állásra újból pályázatot hirdet. Díjazása: évi **600** frt fizetés, természetbeni lakás, schechita és a nálunk szokásos mellékjövödelemek.

Pályázóktól megkivántatik, hogy a mai kor igényeinek megfelelően, képesek legyenek az isteni tiszteletet végezni, továbbá sochet-ubodek vekore és paszkenoló legyenek és felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint valláserkölcsi magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat f. é. augusztus 1-ig alulírt hitközség elnökéhez beküldeni sziveskedjenek.

Próbaelődásokra csak a meghívottak bocsátatnak és az utiköltség, külön megegyezés szerint, csak a megválasztottnak fog megtérítettetni. Az állás legkésőbb f. é. augusztus 15-én. elfoglalandó.

Nagy-Bajom, Somogy megye 1892. július 10
Schlesinger Ignác hitk. jegyző.
Bóhm Ignác hitk. elnök

Pályázat.

A nemes-vidi izr. hitközségben üresedésbe jött **kántori**-állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Pályázótól megkívántatik, hogy sochet ubodek, bál-koreh és magyar nemzetiségű legyen.

Évi javadalmazás: **300** frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelem.

Előnyben részesülnek tanítói oklevéllel bíró egyének, kik a tanköteles gyermekekkel bíró hitközségi tagoktól külön évi 200 frt jövedelemre számíthatnak.

Próbaelődásra első sorban tanító-képesítvényvel bíró kántorok fognak meghivatni és az utiköltségek csais a megválasztottnak térítettnek meg.

Kérvények f. évi augusztus hó 10-ig alulirothoz küldendők be.

Nemes-Vid (Somogy m.) 1892. július 18

Dr. Kun Mihály
hitk elnök.

Ösztöndíj-pályázat.

A magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesület a budapesti állami középiskolánál alapított több rendbeli 60—120 frtos ösztöndíjra pályázatot hirdet. Ezen ösztöndíjakra pályázhatnak oly izr. vallásu, vagyontalan és 15 éves életkort betöltött tanulók:

a) a kik a budapesti állami középiskolának már rendes tanulói;

b) kik a polgári iskola, gymnázium vagy a reáliskola négy alsó osztályában jó osztályzatu bizonyítványt nyertek;

c) iparossegédek és mindazok, kik az előirt felvételi vizsgálatnál kellő készültséget tanusítanak. **Altalában szükséges, hogy a belépni kívánó növendék az általa választott szakasportbeli iparágban már előre gyakorlatot szerzett, de legalább is azon két havi nyári szünidő alatt, a mely után az intézetbe akar lépni, műhelyben gyakorlatilag foglalkozott legyen s ezt hiteles bizonyítvánnyal igazolja.**

Az iskolai, születési és szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt folyadmványok f. é. szeptember hó 10-ig a nevezett egyesület elnökségéhez (VI. holló-utca 4. sz. a. nyujtandók be. — Ez alkalomból az egyesület felhívja azon egykori ösztöndíjas növendékeit, kik az elmúlt években az állami középiskolát végezték, hogy jelenlegi sorsukról és tartozkodásukról az egyesületnek hírt adjanak.

Budapest, 1892. július hóban

A magyar izr. kézmű- és földmívelési-egyesület választmánya:

Kemény Dávid titkár. **Dr. Neumann Armin** elnök.

ARANYOSI MIKSA tanár nyilvános polgári és kereskedelmi iskolája

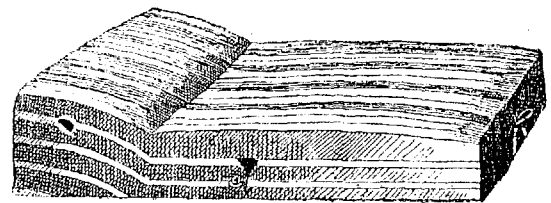
Budapesten, V., nagykorona-utca 13.

Az intézet áll: 4 polg. isk. és 3 közép kereskedelmi osztályból; ez utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályaival. Mind a 7 osztály a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1891. évi 53979. sz. rendeletével végleges **nyilvánossági jogot** nyert. **Bizonyítványai tehát államérvényesek.** A felső osztály bizonyítványai az egyéves önkénytelenségre jogosítanak.

A beiratás **augusztus 29-én** kezdődik. Előjegyzés a szünet alatt is. Az intézet internatussal van összekötve — Részletes programot készséggel küld

az igazgatóság.

Csász. kir. szab.

Legújabb találmányú

kárpitozott ágybetétemhez.

mely felülmul minden eddigi gyártmányt, semmi más nem szükségeltetik, mint lepedő a betérítéshez. Ezen ezélszerű találmányomat ajánlom a t. cz. közönségnek előforduló szükségletmel. Megtekinthetők a városligeti műcsarnokban és gyári helyiségemben, hol mértékszerintü megrendelések is elfogadtatnak.

Kórházak, szállodatulajdonosok, nevelő-intézetek nagyobb megrendelésnél árkedvezményben részesülnek. Továbbá mindennemű kárpitozott munkái a legolcsóbb áron elvállalok. — Tisztelettel

VIG PÁL mükárpitos és diszító
Budapest, Rózsa-utca 52.

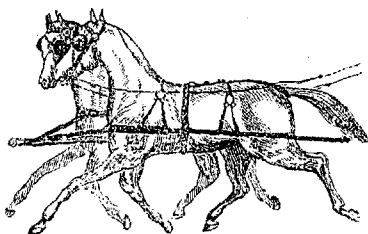
Alapított 1848-ban.

FREUND A. és FIA

cs. és kir. szabad.

nyereg-, szij- és bőrdárak

gyára

BUDAPEST,**IV., koronaherceg-utca 3. szám.**

árakon

Bel- és külföldi lópokrócsok.

Előírással nyeregszerelések, tényleges s tartalékos tiszt urak részére legolcsóbb árakon.

KÉPES ÁRJEGYZÉK KIVÁNTATRA INGYEN ÉS BÉRMENŦVE.

Nagy választék lószerszámok, uri- és női nyergek, ostorok, lovagló-pálcák, zablák, tisztító- és istállószerek, lónyiró-ollók, bőrdarók, s berendezett utazó-táskákban. Legjobb izlésű kivitelben, jutányos

Kanitz Ferencz és Társa

szepességi vászonraktára,

menyasszonyi kelengyék gyára,

Budapest, VI., hatvani-utca 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dus választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű szepességi, rumburgi, kreasz, hollandi, íróni és sziléziai vásznak, szepességi és dupladamaszt asztalneműek. Legnagyobb raktár kész női, férfi és gyermek lehérművekben. Minden szakmába vágó rendelmeny leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék ágyszatokat és paplanokban.

!! Újdonságok kávé s terítékekben !!

Cretonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb stb.

Különlegességek !! angol és francia batist és lenzsebkendőkben.**Valódi szerb vásznak.****Kohn Arnold****gazdag sarkóraktárát**
(Váczikörut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezesedik a czég jó hírneve.

Szombaton és ünnepnapokon zárva.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett műtermünket, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

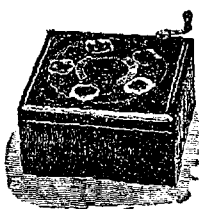
Buchhalter és Társa

férfi-szabók

VII., Károly-körut 19. (Báró Orczy-ház.)

VARJU KAROLY hangszergyáros

[a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest, Kerepesi-ut 57. sz. Egyedül jogosi t készítője a szab. **üveg-oszlopszatu** hangszimbalmoknak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Első osztrák-magyar villámvilágítási és erőátviteli gyár**EGGER B. és TÁRSA.****BUDAPEST****BÉCS**VII., Huszár-utca
7. sz.X., Simmeringer-
strasse 187/9.**Villámvilágítás, telefon,
villámhárító, vasuti távirda**
stb.

A világhírű »Universal Transmitter« nevű mikrofon egyedül jogosított gyártól.

Költségvetések, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Öt beszéd.

A vád képviselőinek felszólalásai.

A Xanteni pörben a Cleveben ülésezett esküdtszék f. hó 13-án fejezte be a bizonyítási eljárást, mely után Kluth elnök tartománytörvényszéki igazgató a következő kérdést terjesztette az esküdtek elé:

Buschoff Adolf vádlott bűnös-e Hegman János fiunak 1891 június 29-én Xantenben való szándékos meggyilkolásában, még pedig oly módon, hogy a gyilkosságot előző megfontolással vitte véghez?

A bűnösség kérdéséhez először Hamm főügyész szólt hozzá, kinek beszédét a következőkben ismertetjük:

Tisztelt esküdtszék uraim! A jelen per a végtárgyalás előtt régóta foglalkoztatta a nyilvánosságot, szociális és politikai pártok rút herce-hurczáinak tárgyául volt kénytelen szolgálni. A vizsgálat vezetésére kötelezett hatósági közegeket a legalávalóbb módon megtámadták. Pártlapok és pártemberek nem ártallottak mindenféle igazgató cikkekkel a tárgyilagosságot elébe vágni. — Ámde a figyelem, melylyel az esküdtszék urak a tárgyalás menetét kísérték, biztosítja szót arról, hogy a külső viharokra nézve ők hozzáférhetlenek és a tárgyalás eredményéhez képest saját legjobb meggyőződésük szerint fognak ítélni.

A tárgyi tényállás a következő: A kérdéses nap délelőttjén a xanteni Kirchenstrasse-n néhány gyerekkel együtt játszott az 5^{1/2} éves Hegmann Herman is, akit 10 óra körül láttak utoljára. A fiu, szokása ellenére, nem volt otthon reggelire, sem ebédre, s a keresgélés folytán végre este 6^{1/2} órakor a Küppers-féle csürben meggyilkolva találták meg. Az alig szenvedhet kétséget, hogy a fiut d. e. 10 óra körül gyilkolták meg a pajtában. Lényeges körülmény az, hogy a fiut feltalálása helyén ölték meg. Nem szükséges ezt az orvosi szakértők véleményével újra támogatni, amelyek egytől-egyig határozottan megállapítják azt, hogy a gyilkosság a feltalálás helyén történt. A pajtában legelőbb megjelent orvos dr. Steiner volt, aki azon meggyőződésének adott ugyan kifejezést, hogy a gyilkosság másutt történt, s a talált vér csak utóvérzés következménye, de az a baj, hogy neki nem volt elég forenzikus ismerete

Mikor a gyilkosságnak híre futott, először az volt a közvélemény, hogy a fiu vagy a „sertésvágó“ játék folytán halt meg, vagy pedig egy örült áldozata. Maga Junkerman is azt állította június 29-ikén, hogy nem lehetetlen, hogy a gyöngye elméjű Knippenberg követte el a gyilkosságot; másrészt azt hangsúlyozták, hogy Knippenberg sokkal jobb ember, hogy sem ilyet elkövetne. De az bebizonyult, hogy Knippenberg sógorával, Hegmannal, örökösödési ügyek miatt rossz lábbon állt. A halál okául azt is emlegették, hogy a fiu a szecska-vágóba eshetett. Ezt Buschoff állította. De ő süket és zsidó osztálybeli állásánál (kóhén) fogva nem mehetett

a csürbe, hogy a hullát megnézzék. Másnap Junkerman a polgármesterhez szaladt s azt állította, hogy a gyilkosságot csak zsidó követhette el, ő a fiától hallotta, hogy a zsidóknak keresztény vérvan szükségük. Junkerman és mások aztán hangsúlyozták, hogy a fiu nyakán metszővágás van. E miatt irányult a gyanu Buschoffra. A gyanut táplálta az a körülmény, hogy a csürben állítólag kevés vért találtak és Buschoff azelőtt metsző volt. Egész sereg tanu jelentkezett gyanus jelenségek bevallására; Brixius, volt vizsgálóbíró landgerichts-rath azt mondta, hogy a tanuk minden vallomásnál határozottabban és tisztábban vallottak. A tanuvallomások végre szükségessé tettek Buschoffnak nejevel és leányával együtt való elfogatását. Az államügyészség ilyen sok tanuvallomás után kénytelen volt az előnyomozást megindítani és a vizsgálat vezetésével Brixius landgerichts-rath bizatott meg. E körülmény heves támadásokra adott okot, mert Brixius Fleischhauer ügyvédnek ipja. E támadások azonban legalább is teljesen jogosulatlanok, mert a védőnek a vizsgálat menetére csak akkor van befolyása, ha az államügyészség megtette a vádindítványt. Közül felmerült Bauerkerületi orvos szakszakeleménye, mely azt tanusította, hogy a nyakvágást okvetlenül a Buschoffnál talált 13. sz. késsel tették. Ez a szakvélemény az első pillanatra olyan súlyosnak tetszett, hogy Buschoff újra letartóztatott. De a rajnatartományi orvosi kollegium és minden más orvosi szakértő megállapította, hogy a 13. sz. késsel lehetetlen volt a gyilkosság elkövetése. Az orvosi szakértők azt mondták, hogy a gyilkosságot egyáltalán nem lehetett metszőkéssel elkövetni, hanem inkább valami közönséges kenyérvágó késsel; hogy a nyakmetszés nem metszővágás, és ez mézáróstól nem is eredhet. A szakértők azt mondták, hogy a nyakmetszés olyan ügyetlen, hogy annak elkövetésénél a mézárósnak kellett volna magából vetköznie. Az is kétségtelenül meg van állapítva, hogy a gyilkosságot a feltalálási helyén követték el. Ezt bizonyítja azon körülmény, hogy a hulla mellett annyi vért találtak, amennyit ez egyáltalában elveszthetett. Bruckmann tanuéknek igazuk, teljesen igazuk is lett volna, ha azt mondják róla, hogy Buschoff nagyon ostoba lett volna, ha a hullát diszül odatette volna a pajtába. Fő terhelő tanuként továbbá Mallmann szerepelt, akinek tanuságtételét csak úgy lehetne helyesen méltányolni, ha vallomásának minden egyes mondatát azonnal jegyzőkönyvbe vették volna, mert ez az ember mindenféle kitéréseket tett és rendkívül gazdag képzelődésű ember, aki *bívatottnak képzelte magát arra, hogy a dologban felvilágosítással szolgáljon.* Őt, aki első sorban tartozott azok közé, kik Buschoffot tartották a gyilkosnak, július 1-én kihallgatta az amtsrichter. — *Ott azonban egyetlen szóval sem említette fontos tapasztalatait.* Nem aka-

rom firtatni, hogy Buschoff Hermin képes volt-e egy 5½ éves fiut a pajtába czipelni, de felemlitem, hogy Mallmann Buschoffot az utcán »gyilkosnaka nevezte, hogy Buschoff ezért panaszra ment a polgármesterhez, és ennek folytán Mallmann a város jegyzője felelőségre vonta. De Mallmann ezen kiballgatásánál sem említette árva szóval sem az ő fontos tapasztalatait. Végre jul. 22-ikén jelentkezett Riesbroock amtsrichternél és jegyzőkönyvbe mondta tapasztalatait. Mikor ezen eljárásának oka felől megkérdezték, azt mondta, hogy *izgatottságában megfeledkezett.*

De Mallmann még többet is tudott, azt beszélte, hogy a Küppers-féle kertben Izsák Zsigmondot többn látták, midőn Buschoff Herminnek intett s így jelt adott, hogy bátran mehet a pajtába. Mallmannak ezen állításai semmivé váltak. Winhuis asszony eleinte azt vallotta, hogy a kertben látott egy ifjút, később azt mondta, hogy ez az ifju inkább hasonlított zsidóra mint keresztényre, de ettől sem látta, hogy intett volna. De mondott Mallmann még egyebeket is, a mik valótlanoknak bizonyultak.

Ei sem tudom gondolni, hogy ilyen tanút szava hihetőnek tartsanak. A védelem szükségesnek tartotta szakértőkkel bizonyítani, hogy nincs rit. gyilkosság. Én ezt fölöslegesnek tartottam, mert az orvosi szakértők megállapították, hogy a gyilkosság a feltalálás helyén történt, hogy a hulla mellett annyi vért találtak, amennyit ez egyáltalán elveszthetett, hogy a nyakmetszés nem metszővágás volt és hogy a gyilkosságot nem is metszőkéssel követték el. Az orvos-szakértők a fajtalanásból elkövetett gyilkosságra sem adtak semmiféle támpontot.

A vádalahelyezés főindoka Mölders tanu vallomása volt. Szólo megjegyzi, hogy az államügyészség álláspontja szerint a vád akkor is fenntartandó, ha a gyilkosság motivuma ismeretlen. Megjegyzi továbbá, hogy Mölders vallomását a megejtett helyszini szemle sem döntötte meg. Mölders tanuvallomását ezenfelül két gyermeké is támogatja, az egyik Kernder István, aki azt mondta volna szüleinek, hogy látta amint Buschoffné a kis Hegmant becipelte a lakásba. Csakhogy a kis Kernder ezt egyrésztől csak egy héttel a gyilkosság után beszélte el szüleinek, másrésztől a fiut minden igyekezet daczára sem lehetett személyesen kihallgatni.

Végre megfontolásra méltó, hogy a fiu, mikor a kis Hegman nővére kérdezte tőle: hogy nem látta-e öcsikéjét, így szólt: *a c s e r e s z n y é s b e m e n t a z.* — Azt sem tudhatjuk, mit mondott a fiu szüleinek, s mivel tolták meg azt ők stb. Mivel a fiut magát nem hallottuk, vallomása nem bir súlylyal. — A másik fiu, Heister Gerhard, aki megmutatta, hogy milyen kelyzetben ült a fenőkövön. De ez a fiu is csak két héttel a gyilkosság után közölte a látottakat, miután már

Mölders vallomását rég ismerik. Ennélfogva ezen fiu vallomására sem lehet súlyt fektetni. Möldersnek ennek daczára teljesen megbizhatónak tartom. Tény, hogy Mölders szeret pálinkát inni és azon a napon, mikor először járt az amtsrichternél talán már többféle pálinkát is ivott, azon a délelőttön azonban, mikor tapasztalatait szerezte, csak egyszer ivott gügyit. És most be kell vallanom, *hogy ha a vádlott teljes mértékben és a legmeggyőzőbb módon be nem igazolta volna alibijét,* Mölders vallomása alapján a vádlott bűnösségét ajánlanám. Mihelyt meg van állapítva, hogy a fiu legutoljára Buschoffnál járt, Buschoffnak be kell számolnia a távollétéről. Szólo ismétli, hogy ez a momentum volt főindoka annak, hogy Buschoff, neje és leánya ellen vádat emelt

A büntető kamara beszüntette az asszony és a leány ellen az eljárást, amiért az ügyészség fölebbezésel élt, de a főtörvényszék ezt visszautasította. Így maradt Buschoff egyedül a vádlott. Meg van állapítva, hogy a fiut 10 óra után már nem látták többé és hogy a tett a csürben követtetett el. *Ennélfogva nem lehet kétség az iránt, hogy a fiut mindjárt 10 óra után meggyilkolták a Küppers-féle csürben. Buschoff azonban megdönhetlen módon beigazolta, hogy ezen időben hol járt, azért tehát a tettet lehetetlen, hogy ő követte volna el.*

Az államügyész nem oszthatja Wolff bűnügyi biztos nézetét, mely szerint Buschoff azért követhette el a gyilkosságot, mert a fiu kárt tett a sirkövekben. Ez a kár oly csekély, hogy az a vádlottat gyilkosság elkövetésére nem indithatta.

A tett indokához az sem nyujt semmiféle támpontot, hogy Buschoff egyszer azt mondta volna a fiunak: »Várj, toronyfogságra kerülsz!«, mert Wesendrup tanu azt vallotta, hogy Buschoff ezt azért mondta, hogy a sirkövek megsértésétől elrettentse a gyermekeket. — *Mivel semmiféle alap főm nem forgott, ezért mondták, hogy rituális gyilkosság esetével állunk szemben.* Rituális gyilkossághoz semmi más motívumra nincs szükség, a gyilkos lehet derék, jóra való ember, — amit Buschoffról a legtöbb tanu bizonyított is — mindazonáltal elkövette a gyilkosságot, mert a balhit szerint a zsidóknak rituális czélokra keresztény vér kell. Ami erre vallana *egyetlen támpont sem merült fel. Ez a balhit soba nem is támadt volna, ha Steiner ur nem láttelezte, hogy a csürben semmiféle vért nem találtak, holott nagy löcsa vérrakadtak.* A vádlott világos alibiéből azt következteti, hogy Mölders tévedett.

A helyszini szemlénél sikerült ugyan egy gyermeket a Buschoff-féle házba vonszolni; de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a valóság és a kísérlet, amit az esküdtszék tétet, mely biztosat akar látni, egészen különböző dolog. Mölders mindenestre tévedett. Nem lehetetlen, hogy a gyermeket behúzták, de az sem, hogy az Ullenboom gyereket, akit Mölders ép oly ke-

véssé ismert, mint a kis Hegmannt, czipelték be a Buschoff-féle házba. A bizonyítási eljárás eredményéből szóló arra a meggyőződésre jut, hogy a tettet Buschoffra *nem csak hogy rá nem bizonyították, hanem hogy a tárgyalás földerítette teljes ártatlanságát.*

Dehát azt fogját kérdezni: Gyilkosság történt, ki a tettes?

E tekintetben a tárgyalás nem vezetett nyomra, de mégis meg volt az az eredménye, hogy **Buschoff ártatlansága teljesen be van bizonyítva.** Szóló ennél fogva teljes meggyőződéséből ajánlja a bűnmentesség kimondását és azon reményének ad kifejezést, hogy a tárgyalás különösen hozzájárul a porosz bíró pártatlanságában és igazságszolgáltatásában való hit megerősítéséhez. (Bravo kiáltások)

Baumgard első államügyész: A támadásokkal és gyanúsításokkal szemben, melyekkel őt a perben tanúsított magatartásáért illették — mondja a szóló — most volna alkalma nyilatkozni, de a főállamügyész teljes igazságot szolgáltatott neki, amiért fölöslegesnek tartja a védekezést.

A dologra térve megjegyzi, hogy a vádlottak ellen különféle jelenségeket hoztak fel, melyek mind semmivé váltak. Hogy a vádlottat Péter és Pál (a gyilkosság) napján némelyek izgatottnak látták, az igen természetes okokra vezethető vissza. Hogy Buschoff a pajtába menni nem akart, annak magyarázatát megtalálták abban, hogy a zsidó közösségben papi (kóhen) szerepe van. Hogy a pinczét nem a gyilkosság után, hanem peszach-ünnepek előtt takarították ki, az kitetszett tanuvallomásokból. Hogy két asszony gyanus beszédet hallott volna Buschofftól az utcán, az teljesen lehetetlen, mert az igaz bűnös nem szokta bűnét az utcán feszegetni.

Baumgard itt megszakította beszédét s a 14-ik tárgyaláson folytatta. Utalva az előző napon mondottakra, szóló hangsúlyozza, hogy Buschoff kimutatta alibijét még pedig **t e l j e s e n k i f o g á s t a l a n** tanuk által. A válságos időben egész sereg tanu látta őt. Hogy a tanuknál időbeli tévedés nem volt, annak oka az, hogy mindnyájan a harangszó után indultak. Az is be van bizonyítva, hogy Buschoff hol tartózkodott az egész napon át, sőt azt kénytelen a szóló konstatálni, hogy egész bűnügyi praxisában még egyetlen esetben sem sikerült az alibit olyan meggyőzően megállapítani, mint a jelenben. Hogy a kis Buschoff naphosszat hol tartózkodott, az is pontosan meg van állapítva. Evvel el-esik az a gyanu is, aminek Mallmann tanu adott kifejezést, hogy a kis Buschoff Zsigmond volt a gyilkos.

Figyelembe veendő, hogy ha a gyilkosságot Buschoffék szűk lakásában követték volna el, a vékony falak mellett valami kiáltás, hörgés, vagy nesz csak kijutott volna az utcára. Maradna tehát a pincze, ahol a tettet el lehetett volna követni. Amde a mosónő aki a pinczét a husvét előtt kitakarította, azt vallotta,

hogy biztos tudomása van róla, hogy a pinczét azóta nem tisztogatták. A helyszíni szemlén meggyőződést szereztek az esküdtek a felől, hogy a szomszédházba a tett elkövetésére különben is alkalmatlan pinczéből minden szó felhallszik s a helyiségbe be is lehet látni. — Gyanusat senki sem látott vagy, hallott, pedig hogy a meggyilkolt fiu sirt vagy kiabált, az természetes. Hogy nem szédítették el, vagy száját be nem tömték, azt a szakértők megállapították. Mivel az orvosok egyhanguan azt bizonyították, hogy a gyilkosság a feltalálás helyén történt, *nincs ok, hogy miért kellett volna a kis Hegmannt a Buschoffékhoz bezipelni.*

Hogy a kis Hegmannt nem hozták be Buschoffékhoz, hogy elrejtve nem tartogatták, hogy a gyilkosságot a csürben követték el, az **m e g d ö n t h e t l e n** tény.

Buschoff abban sem vétkes, hogy tudott volna a gyilkosságról. Mondták, hogy idegen zsidók fajtalanságból követték el a gyilkosságot. A sokat emlegetett Matje Degen, aki nem zsidó hanem **k a t h o l i k u s**, s csak zsidó arcvonásai miatt nézték zsidó koldusnak, annál inkább rászolgált azonban a gyanura, mert az essen néhány évvel ezelőtt történt ilyenü gyilkosságban való részességét állították. Ebből szóló azt következteti, hogy Buschoffnak a gyilkosság felől e réven sem lehetett tudomása. Ha Buschoff lett volna a gyilkos, vagy csak tudomása lett volna a gyilkosságról, a gyilkosság napján nem lett volna olyan elfogulatlan fellépése.

A gyilkosság nyomai szerinte sincsenek földerítve, de Buschoff ártatlansága kiderült, ez sem gyilkos, sem bűntárs sem a bűn tudója nem lehet.

Hogy a büntett földerítve nincs, ezt szóló annál inkább sajnálja, mert érdekében elkövetett minden tőle telhetőt, egy xanteni ujságban fölhivta a lakosságot, hogy felekezeti izgalommal ne zavarják a hatóság tevékenységét. Kérése nem talált meghallgatásra, de hiszi, ha a felekezeti izgatottság lecsillapul, talán mégis sikerülnie fog az igazi tettet fölfedeznie.

Mondták, hogy a dolog kimagyarázhatlan marad, mert zsidóról van szó. Nem! Nem azért, mert zsidóról van szó, nem lehet a dolgot földeríteni, hanem azért, mert a dolog nem tiszta, azért rántották elő a zsidót.

Állították, hogy valamely zsidó rituális gyilkosságot követett el. Ehez nem kell egyéb motívum, elég hozzá az általános gyanúsítás.

A tények alapján kér ítéletet s a maga részéről a bizonyítási eljárás eredményére támaszkodva, kötelesegből és lelkiismerete meggyőződéséből a büntelenség kimondását ajánlja. (Bravo kiáltások a közönség so raiban.)

A három védő beszédét következő számunkban ismertetjük.

A Z E R Ő S E K .

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletről. — (21)

Irtá: **Bernstein A.**

III.

Reb Abelenek beköszöntője nagyon is felköltötte a kíváncsiságot s a hallgatóság odakarajozott az érdekes férfi köré, aki nagy képet vágva, mélyen eltűnődve lehunyta az egyik szemét. Még Jankele és a strázsamester is, ámbar Mendelt olyan jókedvűen látták a Salme házából kilépni, mint régóta sem és noha szívesen üdvözölték volna vagy egy tréfás szóval, csöndesen várták, hogy ugyan mi lesz már.

— Miért? — kezdte reb Abele a beszédet elnyújtott fontoskodó hangon, mintha jelezni akarta volna, hogy a következő szavak mindegyike rászolgál az arany finom mérlegére — miért olyan szomorú most a Mendel gíbor, azt kérdelem én tőletek?

— Mi a manót? — bődült el a strázsamester és mély bugó hangján tele szájjal eresztette meg a kacagást. — Hisz itt áll ez a fiú, vagy mi? Kutyabaja sincs! Hahaha — kacagott és tapsolt mellé a két tenyerével — már ez osztán üres szóbeszéd, amiből ez az ember „találó szócskát“ akar mondani. Hahaha! — és a harsogó, bömbölő kacagás, a helyzet komikumuma és a Mendel képe, melyet mindannyian vidámnak láttak, az egész hallgatóságot olyan nevetésre fakasztotta, hogy örömműnepen az inkább lett volna helyén, mint a három gyászhéten.

Reb Abele úgy érezte, mintha az istennyila környékezte volna meg; de csak egy pillanatra képedt el; azután azonban nagy tüzesen rátámadt a Mendelre:

— Izrael megbecstelenítője, mért nem vagy te szomorú a három gyászhéten? Nem érdemled te meg, hogy ötletet csináljak rád, te becsstelen! — és e szavak után megvető pillantással és mozdulattal ott hagyta az egész tisztelt hallgatóságot, mint a nyíl besurrant a viskójába és az ajtót becsapta maga után.

Mendel nem bánta, hogy ilyen derült pillanatban csöppent az emberek közé. Hangulata komoly volt, mert a reggeli órákban komoly, határozott tervet hányt-vetett meg fekhelyén; de elébe akart vágni a kíváncsi és tolakodó kérdéseknek és mindenekelőtt közölni óhajtott, hogy nincsen már buja-bánata. Hogy ez az ő tudta és akaratán kívül ily eklatáns módon megtörtént, azt hálaival tudta be reb Abelenek, ámbar ez csak az imént is gorombán sértette meg őt. — A köszöntőknek egytől-egyig megrázta a kezét és néhány szóban mindnyájukkal közölte azon elhatározását, hogy csak addig akar még a kileben időzni, míg pöre eldől és a 14 napnyi fogházbüntetést kiállja, azután pedig elmegy hazulról világgá, át egészen Angolországba.

Ha a vasutak és hajók daczára is meglepőnek tetszik talán ez a hirtelen elhatározás ránk nézve, a kis zsidó hitközség emberei, akik házalásból éltek, akkor egészen természetesnek és rendjén valónak találták ezt. — Számos községbeli fiatal ember menekült már akkor Angliába, ahol szabad a házalás mindenkinek. Amint jelenben Éjszakamerika, California, Ausztrália a végcélja a szóban forgó környék számos zsidó ifjának, aki világgá megy szerencsét próbálni: úgy akkortáiban Anglia volt az. Valamint jelenleg a világ legmesszebb eső részéről sok pénz érkezik a kis zsidó községekbe az ilyen kivándorlóktól, akik a messze idegenben

nagy ritkán veszítik el zsidó természetüket és hozzátartozóik és hazájuk iránt való szeretetüket bőséges küldeményekkel igazolják: úgy akkortáiban Angliára nézve állt ez. Annak a fiatal embernek, aki nem volt házalási engedélyképes és aki a zsandár elől, ki nem hunyja le a félszemét, nem akart kitérni, szinte nem volt más menekvése, csak éppen Angolország; bővebben indokolni az ilyen lépést akkor és különösen a mi jó kis községünkben nem kellett. Most is, hogy Mendel tudatta a szándokát, mint a boldogulás legtermészetesebb útja, az csak méltánylásra talált.

Ugyanaznap estefelé az öreg gazdag Genendl a vén Malke szobájában ült, ahova a legfrisebb napi hírekkel rég időktől fogva be szokott térni, hogy az elaggott vak asszonynak módot nyújtson az élet változatos folyása fölött való szemlélődésre és a változatlan örök igazság szavaival való komentálására. Egy évtizeden által sajátos viszony keletkezett a két öreg asszony között. A vak Malke a nyolczvanadik, Genendl pedig a hetvenedik esztendejét járta; aki azonban ügyelt a kettejük beszélgetésére, annak úgy tetszett, mintha Malke elmúlt századokból tekintene által az ő agg társára és mindarra, amit ez a jelen világból tapasztalt; Genendl részvéte ellenben a nap öröme buja-baja iránt olyan élénk volt, mintha életévének csak a fele mult volna el mögötte. Férjét, leányait, vejeit túlte, de saját magát nem; ellenkezőleg, úgy tűnt fel a dolog, mintha életének jelenlegi hivatása, mely merő jámbor munka volt, nap nap után megifjítólag hatott volna reá. Nem volt lakodalom, hogy el ne járta volna a „kale (meny-asszony) tánczot“; ott virrasztott minden betegágynál, a betegágyasoknak ő készítette az első tyuklevest és minden női halottnak ő volt az első gyászolója. A fájdalomnak és örömmek bármily sok könyét sirta is el a saját élete folyásán, másokért még mindig élénk részvétellel hullajtotta azokat; és ha a nap különös eseményei miatt helyét-nyugtát nemelve, az öreg Malkehoz sietett, még mindig elegendő életkedve volt hozzá, hogy e vak aggnő megközelíthetetlen zárkózottságát fölbizgassa és vitaközben érzelmei frissességét a futólagos világnézet vádja ellenében megvédelmezze, melyet az öreg Malke, habár kifejezésre sosem juttatott, makacs szótlanságával mégis éreztetett vele.

De ha az öreg Malke megtörte az ő hallgatását, és a napi eseménytől, mint a tőle egészen távol fekvőtől, őt nem érintőtől látszólag eltérve, rég elmúlt időkből emlékezésekkel és életképekkel hozakodott elő, melyek gyakran meglepő világosságot szórtak a jelenre, akkor az öreg Genendl csakolyan lelkesedéssel hajolt meg előtte, mint a minővel minden nagyot és magasztat meg tisztelt. És ha őszinte bámulatának és lelkesedésének emiatt kifejezést adott, az öreg Malke fejének néma tagadásával idejekorán kitért előle és evvel rendszerint azt idézte elő, hogy Genendl eme hálátlanságért félig-meddig neheztelve, magára hagyta öreg társnőjét.

De csak a küszöb is alig választotta el egymástól a két barátnőt, a Genendl szíve megint csak megtelt istenes fohással, hogy áldassék az örökkévaló neve és sokasítsa meg e páratlan asszony életének napjait. „Isten, te a világ ura, — így szokott imádkozni, — ne engedd, hogy szemeim lássák a te világosságot elmulni a Malke képéről.“

(Folyt. köv.)